

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
2019-YL-270

48-72 AYLIK ÇOCUĞA SAHİP ANNELERİN-EBEVEYNLİK
YETKİNLİĞİ İLE ÇOCUKLARINI BESLEME TARZI
ARASINDAKİ İLİŞKİ

HAZIRLAYAN
Sibel GÜLDALİ DERELİ

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi D. Esra ANGIN

AYDIN- 2019

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Sınıf Eğitimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Sibel GÜLDALİ DERELİ tarafından hazırlanan “48-72 Aylık Çocuğa Sahip Annelerin, Ebeveynlik Yetkinliğı İle Çocuklarını Besleme Tarzı Arasındaki İlişki” başlıklı tez, 28.11.2019 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı ve Soyadı :

Kurumu :

İmzası:

Dr. Öğr. Üyesi Duriye Esra ANGIN

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Doç. Dr. Maide ORÇAN KAÇAN

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Gözde İNAL KIZILTEPE Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans Tezi, Enstitü Yönetim Kurulununsayılı kararıyla(Tarih) tarihinde onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Ahmet Can BAKKALCI

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

28/11/2019

Sibel GÜLDALI DERELİ

ÖZET

48-72 AYLIK ÇOCUĞA SAHİP ANNELERİN, EBEVEYNLİK YETKİNLİĞİ İLE ÇOCUKLARINI BESLEME TARZI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Sibel GÜLDALI DERELİ

Yüksek Lisans Tezi, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi D. Esra ANGIN

2019, XIII + 58 sayfa

Bu araştırmada, 48-72 aylık çocuğa sahip annelerin, ebeveynlik yetkinliği ile çocuklarını besleme tarzı arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Aydın İli Efeler İlçesi Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı resmi ve özel ilkokulların anasınıfları ve bağımsız anaokullarında eğitim görmekte olan 48-72 aylık 270 çocuğun annesi oluşturmaktadır. Araştırma iki ya da daha çok değişken arasında değişim olup olmadığını ve varsa derecesini incelemeyi amaçladığından ilişkisel tarama modelindedir. Araştırma verilerinin elde edilmesinde, Anneler için Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği, Anne-Baba (Ebeveyn) Besleme Tarzı Anketi ile araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği, Anne-Baba (Ebeveyn) Besleme Tarzı Anketi puanlarına ilişkin normallik testleri Kolmogorov-Smirnov testi ile gerçekleştirilmiştir. Puanların normal dağılmamasından dolayı ölçek puanlarına ilişkin karşılaştırmalar Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis H testi ile gerçekleştirilmiştir. Ölçek alt boyutlarından elde edilen puanlar arasındaki ilişkiye ise Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı ile bakılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; Anne-Baba (Ebeveyn) Besleme Tarzı Ölçeği alt boyut puanlarının annelerin eğitim durumuna göre oluşturulan gruplara göre karşılaştırmasında, cesaretlendirici beslenme ve toleranslı kontrollü beslenme puanlarının ortaokul ve lise gruplarında diğer gruplara göre anlamlı derecede düşük olduğu bulunmuştur ($p < 0,05$). Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği alt boyut puanlarının anne çalışma durumuna göre karşılaştırmasında; boş zaman yönetme, okul desteği, sağlık ve toplam yetkinlik puanlarının çalışmayanlarda anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur ($p < 0,05$). Ebeveyn Besleme Tarzı ölçeği alt boyut puanlarının, annelerin çalışma durumu gruplarına göre karşılaştırmasında; sıkı kontrollü beslenme puanlarının çalışmayanlarda anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur ($p < 0,05$). Ebeveyn Besleme Tarzı ölçeği alt boyut puanları,

çocukların cinsiyet gruplarına göre karşılaştırıldığında; yardımcı beslenme puanlarının erkek çocuk annelerinde anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği ve Ebeveyn Besleme Tarzı anketinin alt boyut puanları arasındaki korelasyon incelendiğinde, ölçeklerin alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$).

ANAHTAR KELİMELELER; Okul Öncesi Dönem Çocuğu, Ebeveyn Yetkinliği, Ebeveyn Besleme Tarzı

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN PARENTS OF 48-72 MONTHS OF CHILDREN, PARENTAL COMPETENCY AND FEEDING CHILDREN

Sibel GÜLDALI DERELİ

Master Thesis, Department of Basic Education Sciences

Thesis Advisor: Lecturer. Member Esra ANGIN

2019, XIII + 58 pages

The aim of this study was to investigate the relationship between mothers with 48-72 months old children, and their relation with the parenting competence and the way they feed their children. The study group consists of the mothers of 270 children who were educated in kindergartens and independent kindergartens of public and private primary schools of Efeler District of Aydın Province, aged 48-72 months. To obtain the data, the Parental Competence Scale for Mothers, Parental Nutrition Questionnaire and Personal Information Form prepared by the researcher were used. Normality tests for scale scores were performed by the Kolmogorov-Smirnov test. Since the marks do not have a normality distribution, comparisons were made with non-parametric tests. Mann-Whitney U test was used for two-group comparisons and the Kruskal-Wallis H test was used for comparisons with three or more groups. The relationship between the marks obtained from the sub-dimensions of the scale was examined with Spearman Brown rank difference. According to the findings; In the comparison of nutritional scale distributions and education groups, it was found that encouraging nutrition and tolerant controlled feeding scores were significantly lower in the secondary and high school groups compared to the other groups ($p > 0.05$). “0.05” was determined as the level of significance, and if $p < 0.05$, there was a significant difference, and if $p > 0.05$, there was no significant difference. In the comparison of Competency Scale distributions and working status groups; leisure time management, school support, health, and total competence scores were found to be significantly higher in the non-working group ($p < 0.05$). In the comparison of Nutrition Scale according to working status groups; strictly controlled nutrition marks were found to be significantly higher in the non-working group ($p < 0.05$). In the comparison of Nutrition Scale distributions with gender groups; helper scores were found to be significantly higher in males ($p < 0.05$). As a result of correlation analysis of Competence and Nutrition Scale; a statistically significant relationship was found between the sub-dimensions of both scales ($p < 0.05$).

KEY WORDS: Preschooler, Parental Self Efficacy, Parental Feeding Way

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde destek ve katkılarını esirgemeyen değerli hocam; Dr. Öğr. Üyesi Sayın Esra ANGIN'a teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek Lisans eğitimim boyunca üzerimde emeği bulunan tüm değerli hocalarıma ayrıca teşekkür ederim.

Anket çalışmamı gerçekleştirebilmem için yardımcı olan okul müdürlerine, öğretmenlere; sabırla anketleri dolduran annelere teşekkür ederim.

Tez çalışmam süresince yanımda olan değerli annem ve babama teşekkürü bir borç bilirim. Tez hazırlarken bana yardımcı olan ve sabırla destek olan değerli eşim Dr. Fırat Dereli'ye çok teşekkür ederim. En zorlandığım anlarda varlığı ile bana güç veren biricik kızım İpek Dereli'ye çok teşekkür ederim.

Sibel GÜLDALİ DERELİ

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ.....	ix
TABLolar DİZİNİ.....	xiii
EKLER DİZİNİ.....	xiv
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM	5
1. YETKİNLİK KAVRAMI VE EBEVEYN YETKİNLİĞİ.....	5
1.1. Yetkinlik Kavramı	5
1.2. Ebeveyn Yetkinliği	7
1.3. Ebeveyn Yetkinliğini Etkileyen Faktörler	9
1.3.1. Başarı	9
1.3.2. Fizyolojik Durum	9
1.3.3. Sözel İkna	9
1.3.4. Dolaylı Tecrübeler	10
1.3.5. Çevre ve Geçmiş Yaşantılar	10
2. BÖLÜM	11
2. OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARDA BESLENME	11
2.1. Beslenme Kavramı ve Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Beslenme.....	11
2.2. Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Beslenme Davranışları	12
2.3. Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Enerji ve Besin Öğeleri Gereksinimleri	13
2.4. Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Beslenme Bozuklukları	15
2.4.1. Şişmanlık (Obezite)	15

2.4.2. Malnütrisyon.....	17
2.4.3. Besin Seçme ve Yeni Yemekleri Reddetmek.....	18
2.5. Beslenme Konusunda Ebeveyn Yetkinliği.....	19
3. BÖLÜM.....	21
3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	21
3.1. Yurt içinde Yapılan Çalışmalar.....	21
3.2. Yurt dışında Yapılan Çalışmalar.....	24
4. BÖLÜM.....	27
4. YÖNTEM.....	27
4.1. Araştırmanın Modeli.....	27
4.2. Araştırma Evreni ve Çalışma Grubu.....	27
4.3. Veri Toplama Araçları.....	28
4.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	29
4.3.2. Anneler İçin Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği.....	29
4.3.3. Anne-Baba (Ebeveyn) Besleme Tarzı Anketi.....	29
4.4. Veri Toplama Süreci.....	30
4.5. Verilerin Analizi.....	30
5. BÖLÜM.....	32
5. BULGULAR.....	32
5.1. Annelerin Ebeveynlik Yetkinliği ile Çocuklarını Besleme Tarzlarının Demografik Özelliklere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Dair Bulgular.....	32
5.2. Anneler İçin Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği Alt Boyutları ile Ebeveyn Besleme Tarzı Anketi Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Ait Bulgular.....	42
6. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER.....	45
6.1. Tartışma ve Sonuç.....	45
6.2. Öneriler.....	49
7. KAYNAKLAR.....	50

8. EKLER	56
ÖZGEÇMİŞ	58

TABLolar DİZİNİ

Tablo 2.1. Okul Öncesi Dönem Çocukların Beslenme Özellikleri Ve Evresi	12
Tablo 2.2. Obeziteye Neden Olan Çevresel Faktörler	16
Tablo 4.1. Annelere Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılım	27
Tablo 4.2. Kolmogorov-Smirnov Testine İlişkin Sonuçlar	31
Tablo 5.1. Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	32
Tablo 5.2. Ebeveyn Besleme Tarzı Anketi Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	34
Tablo 5.3. Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği Puanlarının Çalışma Durumu Değişkenine Göre Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	35
Tablo 5.4. Ebeveyn Besleme Tarzı Anketi Puanlarının Çalışma Durumu Değişkenine Göre Mann Whitney U testi Testi Sonuçları	36
Tablo 5.5. Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği Puanlarının Yaş Grubu Değişkenine Göre Kruskal- Wallis Testi Sonuçları	37
Tablo 5.6. Annelerin Ebeveyn Besleme Tarzı Anketi Puanlarının Yaş Durumu Değişkenine Göre Kruskal-Wallis Testi Testi Sonuçları	38
Tablo 5.7. Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Durumu Değişkenine Mann Whitney U Testi Sonuçları	39
Tablo 5.8. Ebeveyn Besleme Tarzı Anketi Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	40
Tablo 5.9. Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği Puanlarının Çocuğun Doğum Sırası Değişkenine Göre Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	41
Tablo 5.10. Ebeveyn Besleme Tarzı Anketi Puanlarının Çocuğun Doğum Sırası Değişkenine Göre Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	42
Tablo 5.11. Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği ve Ebeveyn Besleme Tarzı Anketi Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler	43

EKLER DİZİNİ

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu.....	56
--------------------------------	----

GİRİŞ

Bu bölümde araştırma ile ilgili problem durumu açıklanmıştır. Ardından araştırmanın amacı ve önemi, sayıtlılar, sınırlılıklar, tanımlar ve araştırmanın kuramsal temeli yer almaktadır.

Problem Durumu

Çocukların yaşamları boyunca ebeveynler kritik öneme sahiptir. Özellikle okul öncesi dönemde çocuk gelişiminin sağlıklı olabilmesi büyük ölçüde ebeveyne (anne-baba) bağlıdır. Sağlıklı bir ebeveyn- çocuk ilişkisi; çocuğun fiziksel, bilişsel ve davranışsal açıdan da sağlıklı bir şekilde gelişimini sağlamaktadır. Ebeveynlerin çocukları ile olumlu iletişim kurmaları çocukların davranışlarını etkilemektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının anneleriyle kurdukları iletişimin olumlu olması, annenin çocuğa uyaran sağlaması ve çocuğu kabul etmesi gibi durumların gerçekleşmesinde annenin ebeveyn yetkinliğinin büyük önemi vardır. Annenin çocuğu olumsuz algılaması, çocuktaki davranış problemlerinde annenin çaresiz kalması doğrudan ebeveyn yetkinliği ile ilişkilidir (Coleman ve Karraker, 2003).

Ebeveyn yetkinliği anne ve babanın çocuklarının bakımı ile ilgili kendilerine duydukları inanç ya da güven olarak açıklanmaktadır. Ebeveynlerin öncelikle bu konuda yeterli bilgi düzeyinde olması ve bu bilgileri çocuk bakımında günlük hayatta uygulamaya koymaları önemlidir. Ebeveynlerin çocuklarının davranışlarındaki değişimde rol oynayabileceklerinin farkında olmaları gerekmektedir. Bu durum anne-babalık görevlerinde yetkinlik kavramı ile doğrudan bağlantılıdır (de Montigny ve Lacharite, 2005). Yapılan araştırmalarda da ebeveynlik öz-yeterliği annelerin çocuk gelişimi ile annelerin çocuk gelişimi bilgi düzeyleri (Hess vd., 2004) ve ebeveynlik becerileri (Coleman, 1998) arasında ilişki olduğu bulunmuştur.

Ebeveynlerin çocukların bakım ve yetiştirilmesiyle ilgili en önemli görevlerden biri de çocuğun sağlıklı beslenmesini sağlamaktır. Miktarı daha az olsa da çocukların da yetişkinler gibi alması gereken besin miktarları ve türleri vardır. Okul öncesi dönem çocukları beslenmede anne ve babalarına bağımlı yaşamaktadırlar. Bu noktada ebeveynlik bilgisini ve yeterliliğini geliştirmesi açısından okul öncesi dönem çocuklarında en büyük etkiye sahip olan ebeveynler, çocuk bakımı ve beslenme konusunda doğru bilgiyi edinmek

durumundadır (Küçükali, 2006).

Okul öncesi dönemde çocuğun dünyası, okul arkadaşları, öğretmenler ve toplumdaki diğer bireylerle birlikte genişler. Çocuk bir yaşından itibaren bağımsızlığını kazanmaya ve yaşam için gerekli temel alışkanlıkları edinmeye başlar. 3-6 yaş arası okul öncesi dönemde, çocuğun yeme alışkanlıkları ailesinin ve/veya bakıcısının alışkanlıklarından doğrudan ve dolaylı yoldan etkilenmektedir. Çocukların ebeveynlerini taklit ettiği bu dönemlerde ebeveyn bu durumun farkında olmalıdır. Ebeveynlerin yemek yedirme konusunda ısrar etmesinin, ödül ve ceza yöntemlerini kullanmasının çocuğun yemek yeme alışkanlıklarını olumsuz yönde etkileyebileceğinin ve bu durumların yeme bozukluklarına yol açabileceğinin farkında olması da oldukça önemlidir (Erdem, 2018:1).

Ebeveynler çocuklarının günlük besin ihtiyaçlarını bilmediklerinden ve beslenmeyi karın doyurma olarak düşündüklerinden, çocuğu genellikle tek tip besinlerle beslemekte veya besin değeri düşük olan yiyecekleri vererek çocuğun günlük enerji gereksinimini karşılayamamasına neden olabilmektedir. Bunun sonucu olarak büyüme ve gelişme yavaşlamakta, durmakta ve çocuk kilo kaybı yaşayabilmektedir (Kırkıncıoğlu, 2003:16).

Yetersiz ve dengesiz beslenmenin yarattığı ciddi sağlık sorunları konunun önemini ortaya koymaktadır. Anne ve babaların beslenme konusundaki ilgisizlikleri ya da bilgisizlikleri, okul öncesi dönem çocuklarındaki beslenme sorunlarının temel nedeni olmaktadır (Baysal,1985a, 1985b). Beslenme ile ilgili yapılan bir diğer çalışmada; Eraktan ve arkadaşları (2007), bireylerin günlük beslenme düzeyleri ile sosyo-demografik ilişkilerini araştırmışlar ve kişi başına enerji alımının düşük olduğunu, düşük ve orta gelir grubundan bireylerin yüksek gelir grubuna göre protein tüketiminin daha fazla olduğunu bulmuşlardır.

Sonuç olarak, genel yetkinlik inancının birçok psikolojik değişkenle ilişkili olduğu ve birçok davranışın ortaya çıkmasında önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Aynı zamanda çocukların beslenmesi konusunda ebeveyn yetkinliği kavramı karşımıza çıkmaktadır. Okul öncesi dönem çocuklarının beslenmesinde birincil etken anneler olduğu için de annelerin bu kavram için yetkin olup olmadığı araştırılmak istenmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, annelerin genel yetkinlik inanç düzeyleri ile beslenme tarzları arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik olarak iki ölçeğin karşılaştırılması yapılarak test edilmesi; bu araştırmanın problemi olarak belirlenmiştir. Ülkemizde yetkinlik inancı ile

ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında çalışmaların çoğunun mesleki rehberlik, akademik yetkinlik, sosyal yetkinlik ve teknoloji kullanımına yönelik olduğu görülmektedir (Demir ve Gündüz; 2014). Annelerin çocuğun gelişimi üzerindeki etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Özellikle de beslenme konusunda annelerin rolü oldukça önemlidir. Bu nedenlerden dolayı bu araştırmada annelerin ebeveynlik yetkinliği ile beslenme tarzları arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; 48-72 aylık çocuğa sahip annelerin ebeveynlik yetkinliği ile çocuklarını besleme tarzı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Alt Amaçlar

1. 48-72 aylık çocuğa sahip annelerin ebeveyn yetkinliği ve çocuklarını besleme tarzı demografik özelliklere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
2. Anneler için Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği alt boyutları ile Anne-Baba (Ebeveyn) Besleme Tarzı Anketi alt boyutları arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Okul öncesi dönem çocuklarının gelişimlerinin sağlıklı olabilmesi için yeterli ve dengeli beslenmesi gerekir. Bu beslenmeyi sağlayan kişinin ebeveyn yetkinliğine sahip olması oldukça önemlidir. Ayrıca çocuklarının beslenmelerini sağlayan kişinin; besinlerin temizlenmesi, saklanması ve çocuğa sunulması ile ilgili yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olması gerekir (Küçükali, 2006). Ailelerin okul öncesi dönemde doğru beslenme alışkanlıkları kazandırmaları çocukların yaşamlarını sağlıklı bir şekilde devam ettirmelerinde önemli bir temel oluşturur (Bulduk ve Demircioğlu, 2002:75; Bilici ve Köksal, 2013:9). Yeterli ve dengeli beslenmeme nedeniyle ortaya çıkan obezite görülme yaşının da çok erken yaşlarda ortaya çıkması çocukların yeterli, dengeli ve ihtiyaçlarını karşılayacak miktarda beslenmelerini gerektirir (Baysal, 1985; de Montigny ve Lacharite, 2005; Erdem, 2018).

Özellikle erken çocukluk döneminde annelerin ebeveynlik yetkinlikleri ile çocuklarını besleme tarzları arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmaların yeterli düzeyde

olmaması nedeniyle bu çalışmanın literatüre katkı sağlaması beklenmektedir. Ayrıca annelerin farkındalık düzeyinin artırılması ve annelere yönelik besleme eğitimleri için araştırmacılara yol göstermesi beklenmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2019 yılında, Aydın İli Efeler İlçesinde yaşayan 48-72 aylık çocuğa sahip olan, 270 anneden elde edilen veriler ile sınırlıdır.
2. Araştırmada elde edilen veriler; ‘‘Anneler İçin Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği’’, Anne-Baba (Ebeveyn) Besleme Tarzı Anketi’’ ve ‘‘Kişisel Bilgi Formu’’ndan elde edilen veriler ile sınırlıdır.
3. Araştırmada ele alınan ölçme araçlarına annelerin verdikleri yanıtlarla sınırlıdır.

1. BÖLÜM

1. YETKİNLİK KAVRAMI VE EBEVEYN YETKİNLİĞİ

1.1. Yetkinlik Kavramı

Yabancı literatürde “self-efficacy” olarak ifade edilen “yetkinlik” kavramı Türkçe literatürde “öz-yetkinlik”, “öz-yeterlik”, “öz-yeterlik inancı” şeklinde kullanılmaktadır. Bu araştırmada ise “yetkinlik” kavramı benimsenmiştir. Yetkinlik kavramı “Sosyal Bilişsel Kuramın” anahtar değişkenlerinden biridir. Bandura yetkinlik kavramını: *“Bireyin bir eylemde gerekli olan performansı sağlayabilmesi için gerekli aktiviteleri organize ederek başarılı olabilme kapasitesi hakkında kendisine yönelik yargısı”* olarak tanımlamıştır (Bandura,1997). Yetkinlik kavramı aynı zamanda belirli koşullarda istenen hedeflere ulaşmak için becerileri koordine etme yeteneği hakkında oluşan inançlardır. Psikoloji bilimi, bireyin davranışlarına, çevresine ve duygularına yönelik olarak geliştirdiği kontrol duygusunun mutluluğu sağladığı görüşü üzerinde uzlaşmıştır. Bireyler duygularının, düşüncelerinin ve davranışlarının kendi kontrolü altında olduğu fikrini benimsedikçe hayatın zorluklarıyla baş edebilir, sağlıklı ilişkiler kurabilir ve huzuru elde edebilirler (Synder ve Lopez, 2002: 280).

Bireylerin kendi yetkinliklerine olan inancı kendi eylemleri tarafından belirlenmektedir. Bandura'nın yetkinlik algısının bireyin etkinliklerinin seçimini, zorluklar karşısındaki çabasını, çabalarının düzeyini ve performansını etkilediği konusundaki görüşü oldukça önemlidir. Bu açılarından ele alındığında; öz-yeterlik algısı eğitim alanında üzerinde durulması gereken önemli özelliklerden biridir (Aşkar ve Umay, 2001: 1).

Senemoğlu (2012) yetkinlik kavramını ise, “bireyin gelecekte karşılaşabilmesi muhtemel olan zorlu şartların üstesinden gelme konusunda ne derece başarılı olabileceğine yönelik olarak kendi hakkında yargı ve inancı olarak” tanımlamıştır. Ayrıca yetkinliğin bireyin becerilerinin bir işlevi değil, becerilerini kullanarak yapabileceklerine ilişkin düşüncelerinin sonucu olduğunu belirtmiştir.

Yetkinlik kavramı, bireylerin zor ve farklı durumlar içerisindeki olaylara olan tepkisini ortaya koymaktadır. Bu durum aynı yetenekteki farklı bireylerin hedefe ulaşma konusunda olayları ve değişen koşulları farklı şekilde idare edeceklerini ve kendisine inancı

düşük olan bireylerin problem çözme çabası içerisinde yetersiz kalabilecekleri şeklinde örneklendirilebilir (Wood ve Bandura, 1989).

Wood ve Bandura (1989)' a göre; insanların yetkinliklerine olan inancı dört farklı şekilde güçlendirilebilir. Bu etkinin ilki bireyin güçlü ve olumlu deneyimleridir. Başarılı deneyimler yetkinlik olgusunu güçlendirecektir. Tam tersi durumda başarısızlıklar çok daha hızlı şekilde bireyi güvensizliğe itecektir. Bireylerin başarısızlığı yönetebilmesi tekrarlanan başarıların gelmesi ile mümkün olacak ve yetkinlik kuvvetlenecektir. İkinci etki ise model almaktır. Bireyler kendi yetkinliklerini kısmen de olsa başkalarıyla kıyaslama eğilimindedirler. Üçüncü olarak ise bireylerin hedeflerini gerçekçi olarak algılaması başarıyı ve yetkinliğe olan inançlarını artıracaktır. Son olarak da bireylerin duygusal ve fiziksel yeterliliğindeki artış bireyin yetkinliğine olan inancını kuvvetlendirecektir.

Bandura (1997) yetkinlik kavramını; performans başarıları, sözel ikna, dolaylı deneyimler ve duygusal-fizyolojik durumlar olmak üzere dört temel motivasyona dayandırmaktadır. Performans başarıları ile bireylerin güçlü bir yetkinlik inancına sahip olabilmeleri tekrarlanan somut başarılar ile mümkün olmaktadır. Aynı zamanda bazı engeller zorlu koşullar da aşıldıktan sonra diğer zorluklar için güçlü bir motivasyon kaynağı oluşturmaktadır. Yetkinlik inancı için bir başka motivasyon kaynağı sözel iknadır. Karşılaşılan zorlukların üstesinden gelmek için gerekli yeteneğe sahip bireyler sözlü olarak çevresinden gelen mesajları dikkate aldığı anda kuşklarını yenebilecektir. Birey bu durumda zorluklara yönelik olarak daha fazla çaba gösterecektir (Synder ve Lopez, 2002: 282-283). Yetkinlik için diğer bir motivasyon kaynağı olan dolaylı deneyimler ise bireyin başkalarının davranışlarını ve bu davranışların sonuçlarını gözlemlenmesinden kaynaklanmaktadır. Birey kendi davranışlarını gözlemlediği kişilerinkine benzer olduğu düşüncesindedir. Ancak dolaylı deneyimler yetkinlik kavramı üzerinde kişisel deneyimlerden daha az bir etkiye sahiptir (Bağatarhan, 2012:13). Duygusal-fizyolojik durumlar ise bireyin eyleme geçmesi için bedensel ve duygusal olarak iyi durumda olması ile yetkinlik arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır. Bireyler, içinde buldukları ruh hali ne ise ona uygun olan şeyleri daha kolay öğrenmekte ve öğrendiklerini daha kolay hatırlamaktadır. Yetkinlik algısı kişinin psikolojik durumu ile doğrudan ilgilidir. Pozitif mizaçlı birinin negatif olana kıyasla yetkinlik algısının daha kuvvetli olması beklenmektedir (Özkul, 2015: 18).

Yetkinlik bireylerin bilişsel ve duygusal süreç, seçim süreci ve motivasyonlarını da

etkilemektedir. İnsanların yetkinlik inançları yapacakları işlerin planlanmasına ve bu işlerin plana göre işlenmesine bağlıdır. Yetkinlik inancı yüksek olan bireyler, kendilerine olumlu telkinlerle birlikte destek olacak ve başarılı plan ve işler çıkaracaklardır. Bu durum yetkinlik kavramının bilişsel sürecini açıklamaktadır. Kaygı ve depresyon gibi duygu durum bozukluklarının yetkinlik düzeyi ve inancıyla doğrudan ilişkisi de yetkinliğin duygusal sürecini oluşturmaktadır. Bireyin yetkinlik düzeyi arttıkça kaygı ve depresyonu azalacaktır. Tam tersi durumda ise bireyler olumsuz duygularla baş etmekte zorlanacaklardır. Ayrıca yüksek yetkinlik inancındaki kişiler, kapasitelerinin farkında oldukları için zorlu görevlerden kaçmayacaklardır. Düşük yetkinlikte ise zorlu görevler bireyler tarafından tercih edilmeyecektir. Bu durum da yetkinlik kavramının seçim sürecini açıklamaktadır. Motivasyon ise bireylerin kendi kapasitelerine olan inançlarıyla doğrudan ilişkilidir. Yetkinlik düzeyinin yüksek veya düşük olması doğrudan motivasyonu da etkileyecektir (Schunk ve Gunn, 1986; Bandura, 1997; Pajares, 2005; Demir, 2015).

1.2. Ebeveyn Yetkinliği

Ebeveyn yetkinliği, “*ebeveynin çocuğunun bakım ve yetiştirilmesiyle ilgili bir takım görevler hakkında sahip olduğu kendi kapasitesine dair yargıları ve inançları*” olarak tanımlanmıştır (de Montigny ve Lacharite, 2005; Aksoy ve Diken, 2009). Coleman ve Karraker (2003) ise ebeveynlik yetkinliğini ebeveynlerin ebeveynlik rolüne ilişkin tahminleri ya da bu konudaki yeteneklerine ilişkin algıları olarak açıklamışlardır. Ebeveyn rollerine ilişkin ebeveynlerin beklenti derecesi olarak da açıklanan kavram çocuk gelişiminde başarılı bir ortam yaratabilme becerisine dair oluşan ebeveyn inancı olarak da ele alınmıştır (Teti ve Gelfand 1991; Ardel ve Eccels 2001). Ardel ve Eccels (2001)’e göre eğer ebeveynler çocuklarının yaşamında bir kontrole sahiplerse ebeveyn yetkinliğine olan inançlarının daha kuvvetli olacağını belirtmişlerdir.

Coleman (1998)’a göre ebeveynlik yetkinliği ebeveynlikte talep edilen rol ile bağlantılı farklı zorlukları aşma yeteneğine ilişkin ebeveyn algılarının derecesidir. Ebeveyn yetkinlik inancı hem çocuk yetiştirmedeki bilgilerinin düzeyi hem de pratiğe dökme becerilerine sahip bireyin kendine duyduğu güven derecesini içermektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveyn ilişkisinde; çocukla olumlu şekilde iletişim kurma, çocuğa uygun uyaran sağlama ve çocuğu kabul etme gibi durumların gerçekleşmesinde ebeveynin yüksek yetkinlik algısı etkili olmaktadır. Ebeveynin çocukta meydana gelen davranış

problemleri ile uğraşırken yaşadığı başarısızlıkları, düşük yetkinlik inancından kaynaklanmakta ve bu durum da doğrudan çocuğun gelişimini etkilemektedir (Coleman ve Karraker, 2003; Büyüktaşkapu, 2012: 18-19).

Coleman ve Karraker (1997) 'a göre ebeveynin yetkinlik inancı duygusal, motivasyonel, bilişsel ve davranışsal tutumlarla birlikte ebeveyn davranışını doğrudan etkilemektedir. Örneğin bir annenin, çocuğu ağladığında ya da ilk kez yürümeye başladığında bu durumla nasıl başa çıkacağına dair bir referansı olmak durumundadır. Bu gibi durumlarda annenin nasıl davranacağına dair kendine güveni olmalı, çocuğun bu çabalarına nasıl karşılık vereceği ile ilgili kendine inanması gerekmektedir. Ayrıca annenin, başkalarının bu çabalarını destekleyeceğine dair motivasyonu oluşmalıdır (Coleman ve Karraker, 1997; Troutman, Moran, Arndt, Johnson ve Chmielewski, 2012:45).

Ebeveynlik yetkinliği ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusundaki motivasyonları arasında doğrudan pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Ebeveynlerin çocuk bakımına ilişkin yeterli düzeyde bilgilerinin olması ve bu bilgileri pratikte doğru olarak kullanmalarına ilişkin inançlarının olması gerekmektedir. Yüksek yetkinlik inancı ebeveynlerde daha yüksek çaba göstermeyi sağlamaktadır. (Bandura, 1997; Bağatarhan, 2012: 3).

Ebeveynlik birçok ebeveyn için eğlenceli bir deneyim olarak algılanmaktadır. Fakat ebeveynlik deneyimi aynı zamanda oldukça zorlu sosyal, fiziksel, duygusal ve zihinsel rol de gerektirmektedir. Bu zorlu görevlerle baş edebilmek için psikolojik olarak dayanıklı bir birey olmak gerekmektedir. Ancak bu şekilde ebeveynlik kalitesi artacaktır. Ebeveyn yetkinliği ve ebeveynlik kalitesi yükseldikçe eşler arasındaki uyum da artacaktır (Topaloğlu, 2013).

Bandura'nın (2006) yetkinlik kuramına göre yüksek düzeyde ebeveyn yetkinliği ebeveynlik rolleri açısından kişilerin kendilerine güvenmelerini, gereksinim duyulduğunda yüksek düzeyde çaba sarf etmelerini, zorluklarla karşılaştıklarında bu zorlukların üstesinden gelebilmeyi ve daha az çaresizlik duygusu yaşamalarını sağlamaktadır. Yüksek ebeveyn yetkinliği ile duyarlı, uyarıcı, cezalandırıcı olmayan bakım sağlama ve etkin ebeveynlik yönelimi gibi belirli uyumsal ebeveynlik becerileri arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Tam tersi olarak düşük ebeveyn yetkinliği, annelik depresyonuna, problemlili çocuk davranışına, çocuğun anne tarafından sorunlu olarak algılanmasına ve ebeveynlik rollerinde baş edememe sorununa neden olmaktadır. Ayrıca düşük ebeveyn yetkinliği ebeveynlerde

anksiyete oluşması, başarısızlık durumlarında kendini suçlama, zorlu durumlardan kaçış gibi davranışlara yol açmaktadır. Okul öncesi dönem çocuğu olan bu bireylerin ebeveyn becerileri öngörülemez durumdadır (Teti ve Gelfand, 1991; Coleman, 1998, Weaver, Shaw, Dishion, ve Wilson, 2008; Aksoy ve Diken, 2009).

Coleman ve Karraker (1997)'a göre anne ve babaların zorlu ebeveyn rolleri bakımından kendilerini yeterli görebilmeleri için hem çocuk bakımı ile ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip olmaları hem de ebeveyn rolü için gereken güven duygusunu taşımaları gerekmektedir.

1.3. Ebeveyn Yetkinliğini Etkileyen Faktörler

Ebeveyn yetkinlik algısının gelişimini etkileyen faktörler; başarı, sözel ikna, fizyolojik göstergeler, çevre ve geçmiş yaşantılar olarak aşağıda sınıflandırılmıştır.

1.3.1. Başarı

Bandura (1982)'ya göre öz-yeterlik kişinin kendi başarılarından etkilenir. Bireyler başarılı olduklarında öz-yeterlik algısı artarken, başarısız olduklarında öz-yeterlik algısı azalmaktadır. Başarı duygusu yetkinliği kuvvetlendiren bir durumdur. Dolayısıyla yetkinlik duygusu tam olarak gelişmeden yaşanabilecek başarısızlıklar da yetkinlik algısını olumsuz yönde etkileyecektir (Küçüktepe, 2007; Topaloğlu, 2013: 38).

1.3.2. Fizyolojik Durum

Çalışan ebeveynler iş yaşamında yaşanan stresli durumlarını aile ortamına yansıttıkları zaman bireylerin performanslarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu gibi durumlarda da eşler arasında çatışma yaşanma riski artmaktadır. Çatışma durumu ebeveynlerin aynı zamanda da çocukların ruhsal durumunu olumsuz etkilemektedir. Birbirini etkileyen olaylar olarak ortaya çıkan sorunlar sağlıklı iletişime neden olmaktadır. Bu durum sonucunda da ebeveynlik rollerinde anne babalarda doyumsuzluk ve yetersizlik hissi yaşanmasına neden olmaktadır (Topaloğlu, 2013:39).

1.3.3. Sözel İkna

Anne-babalar bazen içinde buldukları çevrelerinden özellikle de kendi ebeveynlerinden anne-babalık rollerine ilişkin eleştiri alabilmektedir. Bir süre sonra bu

eleştirilene inanacak olan ebeveynler ebeveynliğe yönelik görevlerinde yetersiz kalabileceklerdir. Tam tersi durumda erken yaşta anne-baba olan kişilerde çevrelerinin desteği ile ebeveyn yetkinliklerini geliştirebilirler. Bu bireyler başarı duygusunu yaşadıkça da ebeveynliğe yönelik yetkinlikleri gelişecektir (Topaloğlu, 2013:38).

1.3.4. Dolaylı Tecrübeler

Bandura (1998)'a göre ebeveyn yetkinliğini etkileyen bir diğer faktör de dolaylı tecrübelerdir. Kendi çevrelerinde iyi ebeveyn olan arkadaşlarını gören bireyler, bu konuda kendilerini motive etmektedir. Tam tersi durumda olumsuz örneklerle karşılaşan bireyler yetkinlik konusunda motivasyonları düşük olmaktadır. Modellerin başarı ve başarısızlıklarının ikna ediciliği modellere duyulan yakınlıkla doğrudan ilgili olmaktadır. Fakat bireyler çevrelerindeki modellerin kendilerinden farklı olduğunu düşünürse bu modellerin etki düzeyleri düşmektedir. Bireyler anne-baba oldukları ilk andan itibaren, kendi ebeveynlerinden gördükleri davranış biçimlerini çocuklarına da uygulamaktadır. Çocukluk dönemini mutlu bir şekilde geçirmiş, istekleri ve ihtiyaçları zamanında ve yeterince karşılanmış bireylerin çocukları da aynı şekilde kendi çocuklarına ilgili davranmaktadır. Bu bireyler de kendi çocuklarının mutluluğu için çaba sarf ederek çocukların istek ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için uğraşmaktadır. Kendi ebeveynlerinden ilgi, sevgi, şefkat göremeyen bireylerin ise ebeveynliğe ilişkin olumlu algıları düşük olduğundan kendi ebeveynliklerinde yetersizlik hissi yaşama ihtimalleri de yüksek olmaktadır (Küçüktepe, 2007; Kandır ve Alpan, 2008; Topaloğlu, 2013).

1.3.5. Çevre ve Geçmiş Yaşantılar

Bireyler yetişkinlik dönemine geldiklerinde kendi ailelerini kurmakta ve eski hayatlarını geride bırakmaktadır. Yabancıları oldukları bir yerde çocuk yetiştirmek zorunda kalan bireyler açısından ebeveynlik rolü zorlu hale gelmektedir. Eşlerin yeni yaşamlarında birbirlerine olan desteği de önemli olmaktadır. Ebeveynlerin yaşadıkları kültür ile ailelerinden getirdikleri kültür arasında farklılıklar olmaktadır. Dolayısıyla iki ayrı ortamda yaşayan bireyler için ebeveynlik yetkinliği farklılık göstermektedir (Topaloğlu, 2013: 40).

2. BÖLÜM

2. OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARDA BESLENME

2.1. Beslenme Kavramı ve Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Beslenme

Beslenme; vücuttaki dokuların yapılandırılması, vücudun hastalıklara karşı direnç göstermesi, yaşamın devamı için besinlerin yeterli ve dengeli biçimde alınmasıdır. Beslenme alışkanlığı edinmiş bir insanda vücudun daha dirençli olduğu görülmektedir. Beslenme alışkanlıkları kazandırılırken ise en çok dikkat edilen konu beslenmenin yeterli ve dengeli olmasıdır. Yeterli ve dengeli beslenme vücudun gereksinimi kadar vücuda besinin alınması ve bu alınan besinlerin vücutta uygun şekilde kullanılmasıyla meydana gelir (Bulcun, Önder ve Kurt, 2018; Süren ve Sosyal, 2002).

Yeterli ve dengeli beslenmenin tanımı ise şu şekilde yapılabilir: “*Vücudun yaşaması ve hareket sağlaması için yeteri kadar besin ve enerji alımına ‘Yeterli’, besinin alımının yanısıra enerji veren gıdaların da tüketilmesi ‘Dengeli’, her ikisine aynı anda ‘Yeterli ve Dengeli Beslenme’ denmektedir (Türkmen, Hüyük, Erdem, Soylu, Gezgör, Uysal ve Sarıgül, 2016).*

Yeterli ve dengeli beslenen çocuğun gelişimi de sağlıklı olacaktır. Çocukların sağlıklı gelişimi anne karnından itibaren sağlıklı bir ortamda büyümelerine bağlıdır. 0-8 yaş arasını kapsayan erken çocukluk dönemi ikiye ayrılmaktadır. 1-3 yaş arası oyun çağı, 3-6 yaş arası ise okul öncesi dönem olarak belirtilmektedir. Okul öncesi dönemde çocukların gelişimi; çocuğun okuldaki arkadaşları, öğretmenleri ve toplumdaki diğer bireyler tarafından doğrudan etkilenmektedir. (Bilici ve Köksal, 2013).

Erken çocukluk döneminde çocukların fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimini etkileyen üç farklı unsur vardır. Bunlar beslenme, çevre ve eğitimidir. Bu dönemde de ebeveynler sağlıklı gelişim için kilit konumdadır. İnsanoğlu bazı gelişim dönemlerinde ve yaşlarda belli tür öğrenmelere karşı yüksek duyarlılık gösterme eğilimindedir ve bu dönemler kritik dönem olarak tanımlanmaktadır (Senemoğlu, 2012:5). Erken çocukluk dönemi gelişimde kritik dönemlerden biridir. Bu dönem boyunca çocuklar hayatlarının diğer bölümlerinden daha hızlı bir şekilde büyür ve gelişirler. Aileler de bu dönemde çocuklarına düzenli uyku, tuvalet eğitimi, duygulara hükmetme ve doğru beslenme

alışkanlığı gibi konularda eğitici konumda olmaktadır. Özellikle bir yaşından dört yaşına kadar çocuklar gelişimin her alanında önemli adımlar atacaklardır. Bir yaşında yürüme aşılması gereken bir basamak olacakken, dört yaşında keşfetme ve artan bağımsızlık duyguları görülecektir (Jellinek, Patel ve Froehle, 2002; Özmert, 2005).

2.2.Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Beslenme Davranışları

Çocukların gelişim evreleri incelendiğinde her dönemin farklı beslenme özellikleri bulunmaktadır. Tablo 2.1' de bu evreler özetlenmiştir.

Tablo 2.1. Okul Öncesi Dönem Çocukların Beslenme Özellikleri ve Evresi

0-2 ay	Bu dönemde çocuk her ağladığında emzilir. Öğün saatlerinde bir düzen aramak yanlıştır. Anne ile bebek arasında bir yakınlık sağlamak için emzirme en güzel yol olacaktır.
2-6 ay	Bu dönemde çocuk belirli periyotlarda beslenir. Çocukların açlık ve tokluk duyguları birbirlerinden farklı olacağı için acıkmamış çocuğa zorla yemek yedirmek ya da acıkan çocuğa saati gelmediği için yemek yedirmemek yanlıştır. Bu dönemde çocuğun açlık ve tokluk duygusunu ayırt edebilmesi için fizyolojik açlık ve tokluğu yaşamasına izin verilmelidir.
6.ay	Bu evrede çocuğun besinleri tanması açısından önemli olduğu için katı besinlere başlanır. Katı besine başlayan çocuk ilk zamanlar yediklerini geri çıkaracaktır. Çocukların yutma becerisi kazandığı evredir. Çocukların besin alerjisi olup olmadığını denemek için farklı besinler verilmeye başlanır.
9.ay	Bu dönemde çocuklar aile ile birlikte sofraya gelir. Masa düzenini, yemek saatlerini paylaşımı ve bundan keyif almayı öğrenecek olan çocuk için bu dönem önemlidir. Bu dönemde çocuk ekme ve bisküvi yiyebilir.
12.ay	Fizyolojik gereksinimlerin düşüğe geçtiği bu dönemde çocuğun ilgisi yemekten uzaklaşabilir. Bu dönemde ebeveynlerin ısrarcı olması doğru bir tutum değildir.
15. ay	Çocuğun yemeğini kendisini yemeye çalıştığı bu dönemde anne beslemeye devam etmelidir.
18-21.ay	Çocuk bu dönemde etrafı kirleterek yemek yiyecektir. Bu durumda annenin toleranslı davranışı önemlidir.
2 yaş	Çocuk bu dönemde tek başına yemek yemeyi öğrenmeye başlasa bile bu durumdan hoşlanmayacaktır.
2.5 yaş	Bu dönemde çocuk yemeklerini çatalla yemek isteyecektir.
3 yaş	Çocuk tamamen yardımsız yiyebilmektedir fakat araştırmalar çocukların 5 yaşına kadar kendi başlarına yemek yiyememelerinin normal olduğunu göstermektedir. Bu durum 6 yaş ve üzerinde normal sayılmamaktadır.
4 yaş	Bu evrede çocuklar bıçak kullanabilirler fakat kesemezler.
7 yaş	Bıçak kullanabilme alışkanlığı gelişmiştir bu dönemde artık çocuk tek başına yemek yiyebilmektedir.

Kaynak: Sütçü (2009: 18-19).

İlk altı yıl çocuklar açısından önemlidir. Bu dönemde kişilik yapısı oluşmaya başladığı için temel bazı tutumlar çocuklara daha kolay kazandırılabilir. Bu özellikler zaman içerisinde tekrara bağlı olarak sabit davranışlara dönüşmektedir. Bu davranışlar oluştuktan sonra yaşamın tümünde varlığını sürdürecektir. Bu davranış biçimleri bireyin yaşadığı çevre ile olan ilişkisini doğrudan etkileyen davranışlar olacaktır (Demiröz ve Dinçer, 2004).

Çocuğun gelecekte sağlıklı bireyler olmasının temellerinin atıldığı bu dönemde, besleme alışkanlıkları birçok faktörden etkilenmektedir. Özellikle yürümeye başlayarak özerklik kazanan çocuk kendisinde oluşan merak duygusunu tatmin etmek için bulduğu her nesneyi ağzına götürerek tatmak istemektedir. Çocuğun yeme alışkanlıkları, çevrenin ve anne-babaların beslenme alışkanlıklarından da etkilenir. Çocuğun ilk yemek alışkanlığı aile sofrasında şekil alır. Çocuk bu dönemde ailesini, evde bulunan bireyleri, okuldaki öğretmenlerini ve arkadaşlarını taklit eder. Anne-babalar ve öğretmenler bu dönemde gözlemlenebilir modellerdir. Anne ya da babası yemek seçen bir çocuğun, yemek seçen bir çocuk olması olağan bir durum olacaktır. Anne, baba ve öğretmenler tarafından oluşturulan menüler de yemek alışkanlığının oluşmasında önemlidir (Bulcun vd.,2018: 20).

Yemek alışkanlıkları oluşurken çocuklar besinlere karşı kesin tavırlarını ortaya koymaya başlar ve etrafındakilerle daha fazla ilgilenmeye başlarlar. Besin seçmenin bu dönemde oldukça çok olması aileler için sıkıntı yaratmaktadır. Fakat çocukların bazı yiyecekleri sevme durumları zamanla değişebilmektedir. Bu dönem aynı zamanda geçici bir dönemdir. Çocuklar genellikle sebze yemeklerinden hoşlanmamaktadır. Bu dönemde çocuklara sürekli aynı yemekler sunulmamalı, sofrada çocukların keyif alacağı bir ortam yaratılmalıdır (Merdol, 1999).

2.3. Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Enerji ve Besin Öğeleri Gereksinimleri

Belirli miktarda yağ, protein, karbonhidrat gibi besin grupları yeterli ve dengeli beslenme için gereklidir. Besinler besin öğelerinin türleri ve miktarları bakımından gruplandırılmışlardır. Proteinden, vitaminden ya da mineralden zengin olan farklı besin grupları vardır. Vitamin, mineral ve proteinden zengin besinler birbirinden farklıdır. Her besinin tüketilme şansı yoktur. Bundan dolayı besinler besleyici değerleri yönünden dört ana grup altında (Süt ve ürünleri, et, yumurta kuru baklagiller, taze sebze ve meyveler ve tahıllar) sınıflandırılmışlardır. Bir gruptaki yiyeceklerden fazlasıyla alıp, diğer gruptakilerden çok az veya hiç almayan bireyler, dengesiz beslenme içerisindedir.

Çocukların beslenmesindeki gereksinimler ise yetişkinlerden farklıdır. Bu farklar aşağıda sıralanmıştır.

1. Çocukların enerji harcaması yetişkinlerden oldukça yüksektir.
2. Yeni dokuların oluşuyor olması mineral, protein ve vitaminlere olan gereksinimi artırmaktadır.
3. Çocukların kendi kendilerine yemek yeme yeteneklerinin olmayışı nedeniyle sindirim sistemleri de dikkate alınarak belirli besinlerin belirli şekillerde hazırlanılarak çocuklara sunulması gerekmektedir (Küçükali, 2006).

Okul öncesi dönem çocukların beslenme alışkanlığının oluşmasında anne baba ya da öğretmenler tarafından oluşturulan menülerin de önemi büyüktür. Menü; insanların gereksinim, ilgi ve istekleri doğrultusunda tasarlanan yiyecek ve içeceklerin bir araya getirilerek oluşturulan plandır (Bulcun vd., 2018). Menüde yer alması gereken besinler beş farklı grupta incelenmiştir (Sütçü, 2009: 23-24):

1. Grup: Bu grupta et, tavuk, balık, yumurta, kuru fasulye, mercimek yer alır. Vücudun sağlıklı büyümesi için bu besinler tüketilmelidir. Okul öncesi dönemdeki çocuklarda tek tip protein kaynağının tüketimini engellemek için bu besinler değişim ile birlikte tüketilmelidir. Bu gruptan iki veya üç porsiyon tüketilmesi çocuklar için yeterli olacaktır.

2. Grup: Süt, yoğurt, peynir, çökelek gibi besinler bu grupta yer almaktadır. Kemik ve dişlerin gelişimi, sinir ve kasların düzenli şekilde çalışması için gerekli kalsiyum, A vitamini, B vitaminleri ve iyi kalitede protein için bu gruptaki besinler mönüye dâhil edilmelidir. Çocuklara bu gruptan günde 500 ml süt ya da yoğurt ve 1 kibrit kutusu kadar peynir ya da çökelek verilmelidir. Çocukların sevmediği bir besin türü olduğunda bu gruptan çeşitlilik yaratmak mümkündür.

3. Grup: Tahıl grubu ve tahıllar bu grubu oluşturmaktadır. Günlük enerjinin büyük bir kısmı bu gruptan sağlanmaktadır. Bu gruptaki besinlerde bitkisel protein ve B vitaminleri vardır. Günde 4 porsiyon bu grup için yeterli olacaktır.

4. Grup: C vitamini bakımından zengin sebze ve meyveler bu grupta yer alır. Yeşil yapraklı sebzeler A, B ve C grubu vitamin içermesi bakımından önemlidir. Günlük tüketim

miktarı dört porsiyon veya daha fazla olabilir.

5. Grup: Bu grupta şeker ve yağ ağırlıklı besinler yer alır. Pekmez, bal, tereyağı, reçel gibi besinler bu grupta yer almaktadır. Gün içinde en düşük miktarda tüketilmesi önerilen gruptur. Diş sağlığının korunması ve obezite tehlikesinden uzak durulması için tüketim miktarı ebeveyn tarafından iyi kontrol edilmelidir.

2.4. Okul Öncesi Dönemde Beslenme Bozuklukları

Vücudun ihtiyaç duyduğu besinlerin karşılanamaması yetersiz ve dengesiz beslenmeye yol açmaktadır. Bir çocuk eğer düzgün beslenemiyorsa gün içerisinde yapacağı faaliyetlere kendini hazır hissetmeyecektir. Bu beslenme bozukluğu çocukta gün içerisinde yaşadığı durumlara karşı uyumsuzluk, uyku hali ve yorgunluk, zihinsel ve bedensel güçsüzlük yaratacaktır (Tepe, 2010: 9). Bu bölümde özellikle okul öncesi dönemde görülen en yaygın beslenme bozukluklarından ve sonuçlarından olan obezite (şişmanlık), malnütrisyon ve besin seçme davranışından bahsedilecektir.

2.4.1. Şişmanlık (Obezite)

Şişmanlık (obezite) vücutta bulunan yağ miktarındaki artış şeklinde tanımlanabilir. Şişmanlık hayat boyu süren, kronik olan bir enerji metabolizması bozukluğudur. Harcanandan fazla vücutta enerji alınması durumu olarak açıklanmaktadır. Çocuk ve gençlik dönemindeki şişmanlığın gelecekte daha fazla sağlık sorununa neden olacağı düşünülmektedir. Çocukluk döneminde obez olan bireylerin yaklaşık yüzde otuzunun ileride şişman(obez) yetişkinler olacağı öngörülmektedir. Çocuklarda şişmanlığın artmasında birçok neden vardır. Genetik yatkınlık obeziteyi kolaylaştırmaktadır (Köksal ve Gökmen, 2008: 7-8).

Dünya Sağlık Örgütü 2016 yılı itibarı ile dünyada 5 yaşın altında 41 milyon fazla kilolu veya obez çocuk bulunduğunu bildirmiştir (World Health Organization, 2018). Şişmanlık sadece genetik faktörler açıklanamaz. Çevresel faktörler de obeziteye yol açmaktadır. Tablo 2.1' de bu faktörler sıralanmıştır.

Tablo 2.2. Obeziteye Neden Olan Çevresel Faktörler

Hiperglisemi ve Açlık
Beslenme Faktörü (Erken süt çocuğu beslenmesi, yemek tarzı, damak tadı oluşması, hazır besin tüketimi, gazlı içecek tüketimi, reklamlar)
İrk
Fiziksel aktivitede azalma
Aile etmeni
Sosyal sorunlar
Psikososyal Etmenler

Kaynak: (Köksal ve Gökmen, 2008).

Çocukluk çağı obezitesinin önümüzdeki yıllarda ciddi bir halk sağlığı sorunu olacağı tahmin edilmektedir (Şükrü, 2003). Sadece çocukluk döneminde değil erişkin hayatta da devam eden sorunlara neden olması ve tedavi sonrası tekrarlama riskinin yüksek olması, komplikasyonlarının ciddi boyutlarda olması, yaşam kalitesini oldukça fazla düşürmesi gibi nedenler obeziteden korunmanın önemini daha da artırmaktadır. Fiziksel aktivite ve yeme alışkanlıklarının çocukluk döneminde kazanıldığını düşünüldüğünde koruma programlarının öncelikle okul öncesi dönemin dikkate alınması gerekmektedir. Ayrıca ailelerin bu konuda önemli bir rol model olduğu göz önüne alındığında beslenmeye ilişkin eğitim almaları önemlidir. Okul öncesi dönemde çocukların sıklıkla ailelerin kendilerine sundukları yiyecekleri tükettiği göz önüne alınırsa, ailenin de obeziteden korunma sürecine katılıp doktorlarla işbirliği içinde olması sağlıklı beslenme konusunda başarıya ulaşılması açısından oldukça önemlidir. Aile bireylerinin sağlıklı beslenmeleri ve çocukların televizyon, bilgisayar gibi pasif aktivitelerinin sınırlandırılıp fiziksel aktiviteye yönlendirilmeleri de önerilmelidir. Bunun yanı sıra tüm okullarda sürekli ve düzenli sağlıklı beslenme programlarının uygulamaya konması ve bu konuda öğrencilere sürekli eğitim verilmesi de obezite ile mücadelede başarıya ulaşmayı kolaylaştıracaktır (Erdem, 2018: 7; Alpcan ve Durmaz, 2015).

Ebeveynlerin kendi çocuklarını diğer çocuklarla kıyaslaması, çocuklara ihtiyacından fazla besin vermesi obeziteye ve çocukların bazı yiyeceklere karşı ilgisiz kalmasına yol açacaktır. Aile bireylerinin çocuğu beslenme ve besinler konusundaki yanlış bilgileri çocuğun yetersiz ve dengesiz beslenmesinin bir nedeni olacaktır. Örnek olarak ailenin şeker

ve okolata gibi besinler ile çocukları ödüllendirici besleme tarzı ocuk gelişimi açısından istenmeyen durumlara yol açacaktır. Çocukların en çok etkileşimde oldukları ailenin bu konuda eğitilmesi önemlidir (Tepe, 2010: 15-16).

Obezite ocuğun yalnızca o dönemdeki sağlık durumunu etkilememektedir. Obez ocukların büyük bir kısmı hayatlarını obez yetişkin olarak devam ettirmektedir. Obez ocukların ileride obez yetişkinler olup olmayacağını belirlemede etkili olan faktörler; çocuğun yaşı, ebeveynlerinin obez olup olmaması ve obezitenin derecesi olarak gösterilmektedir.  yaşın altında obez olan çocukların ileri yaşlarda obez olma olasılığı, 3 yaş altında obez olmayan çocuklara göre artmış bulunmamış iken, özellikle 6 yaş sonrasında obez olan çocukları ileri dönemde obez olma oranlarının, obez olmayan çocuklara göre artmış olduğu görülmüştür. Obez ebeveyne sahip obez çocukların yetişkinlik döneminde obez olma olasılığı normal kilolu ebeveyne sahip obez çocuklara göre daha yüksektir. Obezite ile birlikte tip 2 diyabet, alkolik olmayan karaciğer yağlanması, hipertansiyon ve kalp hastalıkları da kendini gösterebilmektedir. Obezite vücutta mekanik problemlere de yol açmaktadır. Uyku apnesi, Blount hastalığı (tibia vara) ve femur başı epifiz kayması obezite sonucu gelişebilen rahatsızlıklardır. Obezitenin psikolojik boyutuna bakıldığında özellikle genç kızlarda öz benlik saygısı düşmekte, sosyal izolasyona, anksiyeteye ve depresyona neden olmaktadır (Yılmazbaş ve Gökçay, 2018: 105-106).

2.4.2. Malnütrisyon

Malnütrisyon; enerji, protein ve diğer besin ögelerinin eksik ya da dengesiz alınmasının doku/vücut biçimi, işlev ve klinik seyirde olumsuz etkilere neden olmasıdır. Dünyada her 4 çocuktan 1'nin malnütrisyonu vardır. En çok 0-2 yaş grubunda grlmektedir (Kuloğlu, 2013).

Malnutrisyon, vücuda alınan besinlerin vücudun ihtiyaı ile alınan miktar arasındaki dengesizlikten oluşan “beslenme eksikliği” veya “fazlalığı” şeklinde tanımlanmaktadır. Dünyada 5 yaş altında yaklaşık 149 milyon kronik malnütrisyonlu ocuk olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca her yıl 13 milyon ocuk malnütrisyon nedeniyle yaşamını kaybetmektedir (Tezcan, Ertan ve Aslan, 2003: 420).

Sağlıklı yaşamın temeli okul öncesi dönemde atılmaktadır. Bu dönemdeki önemli sorunlardan biri çocukların yanlış beslenme alışkanlığı kazanmalarıdır. Yanlış beslenme

alışkanlığının sürekli olması öncelikle yetersiz ve dengesiz beslenmeye yol açmaktadır. Çocuklara besin değeri düşük ya da tek tip besin vermek bu sorunu oluşturan nedenler arasındadır. Ülke genelinde halkın beslenme bilgi düzeylerinin yetersiz oluşu ya da imkânları olmasına rağmen bunu yanlış kullanmaları sonucu yetersiz ve dengesiz beslenme ortaya çıkabilmektedir (Merdol, 1999). Bunun sonucunda da çocuğun büyüme ve gelişmesi yavaşlamakta, durmakta ve bazen çocuk kazandığı ağırlığı bile kaybedebilmektedir. Bu noktada çocuğun fiziksel gelişiminin yanı sıra zihinsel gelişimleri de etkilenmektedir. Daha sonraki yıllarda fiziksel gelişim belli bir noktaya kadar iyileştirilebilse bile zihinsel gelişim için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Çocuklarda beyin gelişiminin 1/3'ü anne karnında olmakta, geriye kalan gelişim doğumdan sonra devam etmektedir. Beyin hücreleri yapılandıktan sonra yenilenmediği için, gelişme döneminde yeterli besin sağlanamazsa meydana gelen bozukluk hayat boyu devam etmektedir (Kırkinciöğlü, 2003).

2.4.3. Besin Seçme ve Yeni Yemekleri Reddetmek

Okul öncesi dönemde çocuklarda besin seçme ve yeni yemekleri reddetme durumundaki en büyük etken ebeveynlerin besinlere karşı tutumu olmaktadır. Bu dönemde çocuklar aile içerisinde otoriter bir figür olarak babadan, kendini daha yakın hissettiği anneden ve kıskançlıkla yaklaştığı kardeşlerinden etkilenmektedir. Çocukların beğenisi ya da isteksizliklerinde ailenin davranış biçimleri etkili olmaktadır. Okul öncesi dönemde birçok çocuk aşağıda sıralanan davranışları göstermişlerdir (Bilici ve Köksal, 2013:14) :

- ✓ Çocuklar özellikle meyve ve sebze türünde yeni yiyeceklerde isteksiz davranabilirler.
- ✓ Okul öncesi dönem çocuklar bir süre için sevdikleri belli yiyecekleri yiyebilir, diğerlerini reddedebilirler.
- ✓ Çocuklar sofradayken yemek dışında bir şey ile ilgilenebilirler.
- ✓ Kırmızı ve yeşil renkli, çekirdeği olan, farklı renk ve dokudaki besinleri bu evredeki çocuklar reddedebilmektedir.

2.5. Beslenme Konusunda Ebeveyn Yetkinliği

Sağlıklı beslenme alışkanlıklarının temeli çocukluk evresinde atılmaktadır. Bu dönemde verilecek olan iyi eğitimin önemi büyüktür. Bu dönemdeki çocuklarda görülen en tipik durum kendi besinlerini seçme durumunda kaldıklarında yaşadıkları zorluklardır. Ebeveynlerin ve eğitimcilerin bu konudaki temel görevi temel beslenme esaslarına uygun olarak doğru beslenme davranışlarını çocuklara aktarabilmek, bu alışkanlıkların bir hayat biçimi haline dönüşmesine yardımcı olabilmektir (Ataman, 2009: 11-12).

Çocukluk çağını erişkinden ayıran en önemli özellik, sürekli bir büyüme ve gelişme durumudur. Beslenme bozuklukları, enfeksiyonlar büyüme ve gelişmeyi etkileyerek yavaşlamasına ya da durmasına neden olurlar. Bu etki, çocuğun yaşı ne kadar küçük olursa o kadar belirgin ve kalıcı olmaktadır. Büyüme ve gelişme dönemlerinde etkili faktörlerin kontrolü ve gerekli önlemler sayesinde çıkabilecek sorunlar önlenabilir. Böylece toplumun temelini oluşturan çocukların ruhsal, fiziksel ve zihinsel yönlerden sağlıklı bireyler olarak yetişmesi sağlanabilir (Ceylan, 1996).

Ebeveynlerin beslenme konusundaki eğitim yetersizliği ile birlikte birçok ebeveyn çevrelerinden duydukları yanlış bilgiler ile çocuklarını beslemektedirler. Aynı şekilde beslenme konusunda yeterli bilgisi olmayan öğretmenlerde doğru beslenme için bir engeldir. Bu konuda ebeveyn eğitimi oldukça önemlidir. Bu eğitimlerin temel esasları da aşağıda belirtilmiştir:

- ✓ Farklı besin gruplarının çocuklara tanıtılabilmek
- ✓ Bazı besinlerde oluşan önyargıları engelleyebilmek
- ✓ Sağlıklı ya da sağlıklı olmayan besinlerin farkını çocukların öğrenmesini sağlamak
- ✓ Düzenli beslenmenin sağlıklı olan ilişkisini çocuklara aktarabilmek
- ✓ Çocuklara hayatlarının geri kalanında yardımcı olmak adına doğru beslenme alışkanlıklarını erken dönem çocuklukta kazandırmak (Arlı, Sanlier, Küçükkömürler ve Yaman, 2006).

Okul öncesi dönemde çocukların beslenme alışkanlıkları incelendiğinde, çocukların tercih ettiği besin çeşitliliğinin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Aile bu durumda çocuk tarafından sevilmeyen yiyecekleri ısrarla sofraya koyduğunda, yiyecekleri çocuğun tanınmasına fırsat sağladığında, ileriye dönük olarak çocuğun bu yiyecekleri yemesi sağlanabilmektedir. Bu dönemdeki çocuklarda bazı yiyecekleri sevmeye ya da sevmeme eğilimi günlük olarak değişebilmektedir. Örneğin çocuk haşlanmış yumurtayı bir gün sever, altı ay boyunca sevmeyebilir. Bu durumlarda ebeveynlerin çocukları düzenli bir beslenme programına alıştırmaları oldukça önemlidir. Abur cubur besinlerin önüne geçebilmek bu durumda çok önemlidir. Bu dönemde çocuklardaki beslenme sıklığı ve miktarı da önem taşımaktadır. Çocuklarda yetişkinlerle aynı besin gruplarına ihtiyaç duymaktadır fakat besin miktarları daha düşük olacaktır. Bilici ve Köksal (2013) bu dönemdeki çocuklara iyi beslenme alışkanlığı kazandırabilmek için birkaç farklı yöntem üzerinde durulması gerektiğini belirtmiştir. Bunlar:

- ✓ Çocuklara tüketebileceklerinden fazla yemek verilmemelidir. Daha fazlayı çocuk istemelidir,
- ✓ Çocuklara yemek yemenin bir ihtiyaç olduğu öğretilmelidir. Çocukları oyalayarak ya da acele ederek yemek yedirmek sakıncalı bir davranıştır,
- ✓ Çocuklar sadece doycakları kadar yemek yediklerinden, açlık belirtileri dikkate alınmalıdır,
- ✓ Çocukların yemeklerini kendilerinin yemesi için olanak sağlanmalıdır. Bu konuda sabırlı davranılmalıdır,
- ✓ Gelecekte obeziteye ya da çocukların yemeklerden nefret etmesine sebep olabileceğinden, çocukların tabağındakini bitirmesi için zorlanılmaması gerekmektedir,
- ✓ Yemek masasında neşeli ve mutlu bir hava yaratılmalı ve yemek saatlerinin çocuğu mutlu yapan saatler olmasına dikkat edilmelidir,
- ✓ Çocukların besin kaynaklı birçok hastalığa karşı yüksek risk altında olduğu unutulmamalıdır.

3. BÖLÜM

3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

3.1. Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Elibol (2007) çalışmasında 12-36 aylar arasında çocukları olan annelere verilen grup eğitiminin ebeveynlik yetkinliğine etkisini incelemiştir. Öntest sontest kontrol gruplu desenle gerçekleştirilen çalışmada, ebeveynlere Elibol (2007) tarafından uyarlanan Anne Babalık Becerilerinde Öz-Yeterlik Ölçeği; çocuklara ise Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE) uygulanmıştır. Bu araçlara ek olarak, aile bilgi formu ve ev ortamı değerlendirme anket formu ile ailelerden bilgi toplanmıştır. Deneysel desende, deney grubundaki annelere, çocukla iletişim, çocuğunu disipline etme, tuvalet eğitimi, çocuğun gelişimsel özelliklerini öğrenme ve destekleyebilme konularında grup eğitimi verilmiştir. Araştırma bulgularına göre, ebeveynlerden oluşan deney ve kontrol gruplarının ABÖÖ öntest-sontest puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmüştür. Deney ve kontrol gruplarındaki ebeveynlerin çocuklarına ait AGTE öntest-sontest puanları arasındaki farkın ise anlamlı olduğu görülmüştür.

Aksoy ve Diken (2009) annelerin ebeveynlik yetkinlikleri ile gelişimi risk altında olan bebeklerin gelişimleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada annelerin sahip olduğu ebeveyn yetkinlik algısı ile çocukların bilişsel, sosyal ve dil gelişimleri arasında ilişki olduğuna dair bulgular ortaya konmuştur. Ayrıca ebeveyn yetkinlik düzeyleri, sosyo-ekonomik durum, sosyal destekler, bekâr anne olma ve annelik yaşı gibi değişkenlerden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Annelerin öz yeterlik düzeyleri ile çocuğun göstermiş olduğu problemleri davranışları, annelik depresyonu ve stresi gibi değişkenler arasında da ilişkiler olduğu ortaya konmuştur.

Kotil (2010) çalışmasında okul öncesi eğitim kurumuna yeni başlamış olan 5 yaş grubu çocukların sosyal duygusal uyum düzeyleri ile annenin ebeveyn öz yeterlik algısı ile okul beklentilerine uyum düzeyinin etkisini incelemiştir. Araştırmada okul öncesi eğitim kurumuna yeni başlayan ve ebeveynin ilk çocuğu olan 5 yaş çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerine, annelerin ebeveynlik yetkinlikleri ve okul beklentilerine uyum düzeylerinin etkisi ele alınmıştır. Çalışmada çocukların sosyal duygusal uyum düzeylerinin cinsiyete göre farklılaştığı, sosyal duygusal uyum düzeylerinin kız çocuklarında erkek

çocuklara göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca annelerin öz yeterlik algısı, çalışma durumları ve annelerin çocuk gelişimi bilgisi olması özelliklerinin çocukların sosyal duygusal uyum düzeylerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Bağatarhan (2012), çalışmasında ebeveyn eğitim programının annelerin ebeveynlik öz-yeterliklerine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada tek gruplu öntest, sontest ve izleme testli deneysel desen kullanılmıştır. İlkokul 1. sınıfa giden 16 öğrencinin annesiyle oluşan çalışma grubunun deney grubuna “Ebeveyn Eğitim Programı” uygulanmış ve “Anababalık Yetkinliği Ölçeği” aracılığıyla katılımcılardan veri toplanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre uygulanan eğitim programının annelerin ebeveynlik öz-yeterliklerine etkisininin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Büyüktaşkapu (2012) araştırmasında annelerin yetkinlikleri ile 1-3 yaş aralığındaki çocuklarının gelişimlerine yönelik ilişkiyi incelemiştir. Yaşları 1-3 arasında değişen ve normal gelişim gösteren 60 çocuk annesi ile yürütülen araştırma bulgularına göre, annelerin özyeterlik algısı seviyeleri orta düzeydedir. Ancak anneler oyun, öğretme ve disiplin alanlarında kendilerini daha az yeterli görmektedirler ve kendilerini en çok ince motor gelişimi alanında yetersiz görmektedirler. Gerçekleştirilen korelasyon analizleri sonucunda annelerin ebeveynlik yetkinlikleri ile çocukların sosyal beceri-özbakım gelişimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Özkul (2015) ise 48-60 aylık çocukların babalarının ebeveyn yetkinliklerini incelenmesi amacıyla gerçekleştirdiği çalışmada anne-babası birlikte olan çocukların babalarının ebeveyn yetkinliği puanlarını daha yüksek bulmuştur. Boşanmış babaların ise, gelir düzeyi değişkeninde ebeveynliğe yönelik tutumları farklılaşırken, çocuğu görme sıklığı her hafta olan babaların babalık görevinden sağladığı doyum ve ebeveynliğe yönelik genel tutum puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ataman (2009), okul öncesi eğitime devam eden 6 yaş grubu çocuklarına verilen beslenme eğitiminin, çocuktan çocuğa aktarılarak, etkililiğini saptama amacıyla öntest sontest kontrol gruplu deneysel desen çalışması gerçekleştirmiştir. Araştırmaya dahil olan çocuklardan oluşan deney grubuna beslenme alışkanlığı ve genel beslenme bilgileri içeren etkinlikler yaptırılmış ve çocuktan çocuğa eğitim uygulanmıştır. Çocukların annelerine ise Beslenme Tutum Ölçeği uygulanarak öntest- sontest puanları hesaplanmıştır. Araştırma bulgularına göre annelerin eğitim durumlarının çocuklarının beslenme alışkanlıklarını

etkilemediği görülmüştür. Uygulanan etkinlikler ve Çocuktan Çocuğa Eğitim uygulaması sonrasında çocukların beslenme alışkanlıklarının olumlu yönde etkilendiği tespit edilmiştir.

Muslu, Beytut, Kahraman, Yardımcı ve Başbakkal (2014) çalışmalarında 3-6 yaş grubu arasında çocuğu olan ebeveynlerin besleme tarzının ve besleme tarzını etkileyen faktörlerin belirlenmesini amaçlamışlardır. Annenin yaşı, eğitim durumu, çalışma durumu, çocuk sayısı ve annenin çocuğunun kilosunu algısı değişkenlerinin annenin besleme tarzını etkilediği tespit edilmiştir. Yaşı genç, ilköğretim mezunu ve ev hanımı olan annelerin “duygusal” ve “enstrümental” besleme, bebeği düşük doğum ağırlıklı doğan annelerin “teşvik edici besleme”, çocuğun kilosunu normalden daha düşük olarak algılayan annelerin ise “duygusal besleme” alt boyut puan ortalamaları daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Koçoğlu, Polat ve Özgür (1990) çalışmalarında, ailedeki beslenme imkanlarının ve annenin beslenmeye yönelik bilgisinin çocuğun fiziksel gelişimi üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Annelerin çocuk beslenmesi hakkındaki bilgi düzeyleri ve ailelerin beslenme olanaklarını belirlemek için hazırlanan anket formu aracılığı ile veri toplanan araştırmada, ailedeki beslenme imkanlarının ve annenin beslenmeye yönelik bilgisinin çocuğun fiziksel gelişimi üzerinde çok fazla etkisi olmadığını saptanmıştır. Bulgulara göre, çocuk sayısının çok olması, çocuğa karşı tutumda ilgisizliğe yol açmakta ve çocuğa verilen önemin azalmasına neden olmaktadır. Ayrıca araştırmacılar, kadınların sağlık ekipleri tarafından yeterli düzeyde motive edilmemelerinin çocuğun gelişimini daha çok etkileyebileceği sonucuna varmışlardır.

Koroğlu (2009) ise okul öncesi dönemde 4-6 yaş arası çocuklarda aileden kaynaklı beslenme bozukluklarını incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre çocuklar sunulan yemeği sevmeyişinde ailenin başka bir yiyecek hazırlamasının olumsuz tekrarlanan davranışa yol açtığı görülmüştür. Ailelerin günlük ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde gereken besin gruplarından yeterli miktarda tüketmemeleri, ailelerin bu beslenme alışkanlığının çocuklarını da etkilemesine neden olmuştur. Aileler, evlerinde abur-cubur ve şekerleme türü ürünler bulundurmakta fakat bu durum çocukların doğru beslenmesine engel bir durum teşkil etmektedir.

Tepe (2010) araştırmasında ise okul öncesi eğitimine devam eden çocukların annelerinin ve öğretmenlerinin çocuk beslenmesine ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu amaçla 119 okulda çalışan öğretmenlerden ve ailelerden görüş toplamıştır.

Çocuk beslenmesine ilişkin aile ve öğretmen görüşleri arasında anlamlı farklar olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca çeşitli öğrenim düzeylerine sahip öğretmen ve aile görüşleri arasında da anlamlı farklılıklar olmadığı tespit edilmiştir.

Erdem (2018), çalışmasında okul öncesi çocuklarında yeme davranışlarını ve ebeveynlerin çocuklarının kilo ve iştah durumu algısını belirlemeyi amaçlamıştır. 206 ebeveynle gerçekleştirilen çalışmada, kişisel bilgi formu ve Çocuklarda Yeme Davranışı Değerlendirme Ölçeği ile veri toplanmıştır. Bulgulara göre, ebeveyn eğitim düzeyi ile gelir düzeyinin çocuklarda olumlu yeme davranışlarıyla ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Çalışmada olumsuz yeme davranışlarıyla ebeveynlerin gelir düzeyinin negatif yönde ilişkili olduğu belirlenmiş ve erkek çocuklarda kız çocuklara göre olumsuz yeme davranışının düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Williams, Joy, Travis, Gotowiec, Blum-Steele, Painter ve Davidson (1987), çalışmalarında anne-çocuk ilişkisini, ebeveynliğe geçişin önemli yönleri çerçevesinde değerlendirme amacı ile boylamsal bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Sekiz aylık hamile olan 238 anne adayını bir dizi anket doldurmuş, doğum sonrası 1.ayda annelerin 165'i ikinci bir anket seti doldurmuş ve bir kısmı bebekleriyle birlikte evde 1 saat boyunca izlenmiştir. Daha sonra çocuklar 2 yaşına geldiklerinde, 62 anne tekrar anketleri doldurmuş ve laboratuvar ortamında çocuklarla etkileşim halinde iken gözlemlenmiştir. Nedensel modelleme analizleriyle ilerleyen süreçte, sonuçlar maternal bağlanma gelişiminin aşamalı bir süreç olduğunu ve bağlanma duygularının, kadınların psikolojik iyi oluşlarına ilişkin bir dizi başka önlemlerle ilişkili olduğunu göstermiştir. Annelerin ebeveynlik yetkinliğinde bebek bakımında sahip olunan deneyim ve güvenin yanında annenin bebek bakımına olan uyumunun önemi vurgulanmıştır.

Luebering (1995) çalışmasında 6-12 aylık çocuk sahibi annelerin ebeveyn yetkinliği ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan bu çalışmada ebeveyn yetkinliği ile bebek bakımına ilişkin inanç arasındaki ilişki ortaya konmuştur. Annelik rolüyle ebeveyn yetkinliği arasında olumlu bir ilişkinin olduğu, annelik rolünden haz duyan annelerin kendilerini daha fazla yeterli hissettikleri ve bu durumun ebeveynlik davranışlarını da olumlu geliştirdiği görülmüştür.

MacPhee, Fritz, Miller-Heyl (1996) çalışmalarında kişisel sosyal ağlarda etnik farklılıklar ve ebeveynlik konusunu ele almışlardır. Araştırma yerli, İspanyol ve Avrupa asıllı Amerikalılarla gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, ebeveyn yetkinliğinin ebeveynlik deneyimi ve sosyal destek arasında kuvvetli bir bağ olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Sosyal desteğin ebeveynlerin olumlu çocuk yetiştirme davranışlarını arttırdığı tespit edilmiştir.

Coleman ve Karraker (1997) ise çalışmalarında ebeveyn yetkinliği ile ebeveynlik kalitesi arasındaki ilişkiyi ele almışlardır. Ebeveynlik yetkinliğinin ebeveynlik rolü üzerindeki anlamlı etkisi üzerinde durulmuş ve bu konudaki klasik metotlar eleştirilmiştir. Araştırmacılara göre, ebeveynlik özyeterliliği olumlu ebeveynlik uygulamalarının doğrudan bir belirleyicisidir ve ebeveynlik kalitesini etkileyen bir niteliktir. Ebeveynlik öz yeterliliği ile yapılan çalışmalar incelendiğinde, ebeveynlik özyeterliliği ebeveynlik deneyimi doyum düzeyini etkilemekle kalmayıp, çocuğa uygulanan bakımın kalitesini de etkilemektedir.

Tucker, Gross, Fogg, Delaney ve Lapporte (1998) davranışçı ebeveyn müdahale programının ebeveyn yetkinliğine, anne stres düzeyine ve ilişki kalitesine etkisini incelemişlerdir. Araştırma bulgularına göre, davranışçı ebeveyn müdahale programının ebeveyn özyeterliliklerini artırdığı görülmüştür. Anne baba eğitim programının etkilerinin uzun dönemde de sürdüğü sonucu üzerine erken dönemde ebeveyn yetkinliği programının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Ayrıca ebeveyn özyeterlilik seviyesi ile anne çocuk etkileşimi arasında pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Hess, Teti ve Hussey (2004) çalışmalarında, yüksek riskli bebek annelerinin ebeveyn öz yeterliliği inançları ve ebeveynlerin çocuk gelişimi bilgi düzeyleri arasındaki bağımsız ve ortak ilişkileri incelemişlerdir. Çalışma kapsamında 65 anne, ebeveyn öz yeterlilik ve çocuk gelişimi bilgisi ile ilgili anketleri doldurmuş ve bebekleriyle on dakika süren oyun seansına katılmıştır. Oyun seansı sürecinde anneler davranışsal yeterlilik açısından değerlendirilmiştir. Annelerin çocuk gelişimi hakkındaki bilgi düzeylerinin ebeveyn yetkinliği üzerindeki pozitif yönde etkisi olduğu görülmüştür.

Montgomery, Jackson, Kelly ve Reilly (2006) ebeveyn besleme tarzının erken ve orta çocukluk dönemindeki çocukların beslenme davranışı ve çocukların kilo durumu üzerinde önemli bir etkisi olup olmadığını araştırmışlardır. Bu amaçla yaşları 4-6 arasında değişen 117 çocuğun iki yıl boyunca, cinsiyet farklılıkları ve zaman içindeki değişimleri

karakterize edilmiş ve ebeveynlerin onları besleme tarzı, enerji alımı ve çocukların kilosu arasındaki ilişki test edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, ebeveynlerin besleme tarzları iki yıl boyunca anlamlı bir şekilde değişmemiştir. Ebeveyn besleme tarzları açısından cinsiyetlere göre de anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ayrıca, ebeveynlerin çocuk kilosu durumuna ilişkin algıları ile çocukların kilosu arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon olduğu tespit edilmiştir.

Mitchell, Brennan, Hayes ve Miles (2009) çalışmalarında ebeveynlerin depresyon, kaygı, stres, ebeveynlik doyumunun; ebeveynlik besleme tarzları ve uygulamalarını kontrol etmedeki varyansın açıklanmasındaki göreceli katkısını araştırmışlardır. 124 annenin katıldığı çalışmada anneler, demografik bilgi, ebeveyn beslenme tarzları, ebeveyn besleme uygulamaları, ebeveyn depresyonu, kaygı, stres ve ebeveynlik doyum ve etkinliğini inceleyen çeşitli anketleri doldurmuştur. Araştırmanın sonucuna göre depresyon, anksiyete ve stres yaşadığını belirtilen ya da ebeveyn rolünden doyum almayan annelerin daha çok otoriter besleme tarzını benimsediği tespit edilmiştir.

Vereecken, Rovner ve Maes (2010) çocukların meyve ve sebze alımlarını açıklamada ebeveyn ve çocuk özelliklerinin rolünü araştırmışlardır. Araştırmada, ebeveyn tarzı besleme ve çocuk odaklı besleme ile çocukların meyve sebze tüketme alışkanları arasındaki farklılıkları incelemiştir. Yaş ortalaması 3.5 olan 56 çocuğun ebeveynlerinin katıldığı çalışmada, çoklu doğal regresyon analizlerine göre çocukların meyve ve sebze alımı ile ebeveynlerin sebze ve meyve alımı arasında önemli bir pozitif ilişki; çocukların yemeğe verdikleri olumsuz tepkiler ile negatif ilişki olduğu bulunmuştur.

4. BÖLÜM

4. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve çalışma grubuna, veri toplama araçları, veri toplama ve analiz sürecine yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Modeli

48-72 aylık çocuğa sahip annelerin, ebeveynlik yetkinliği ile çocuklarını besleme tarzı arasındaki ilişkiyi belirleme amacıyla gerçekleştirilen çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli iki ya da daha çok değişken arasında değişim olup olmadığını, varsa derecesini incelemeyi amaçlayan genel tarama modelidir (Karasar, 2007).

4.2. Araştırma Evreni ve Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Aydın ili merkez Efeler ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel ilkokulların anasınıfları ve bağımsız anaokullarında eğitim gören çocukların anneleri oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu ise, ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilen Aydın ili Efeler İlçesi Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı resmi ve özel ilkokulların anasınıfları ve bağımsız anaokullarına devam eden 48-72 aylık çocuğa sahip 270 anne dahil edilmiştir. Annelere ilişkin demografik özellikler tablo 4.1.'de verilmiştir.

Tablo 4.1. Annelerin Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılım

Yaş	n	%
25-29	41	15.2
30-35	127	47.0
36-40	74	27.4
41-45	23	8.5
46+	5	1.9
Toplam	270	100.0
Eğitim		
İlkokul	31	11.5
Ortaokul	45	16.7
Lise	92	34.1

Tablo 4.1. Annelerin Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılım (devamı)

Yüksekokul	34	12.6
Lisans ve Lisansüstü	68	25.2
Toplam	270	100.0
Çalışma durumu		
Çalışıyorum	120	44.4
Çalışmıyorum	150	55.6
Toplam	270	100.0
Çocuğun cinsiyeti		
Kız	133	49.3
Erkek	137	50.7
Toplam	270	100.0
Çocuğun doğum sırası		
İlk çocuk	120	44.4
İkinci çocuk	117	43.4
Son çocuk	33	12.2
Toplam	270	100.0

Araştırmaya katılan annelerden elde edilen demografik bilgilere göre, annelerin %15.2'sinin 25-29 yaş aralığında, %47'sinin 30-35 yaş aralığında, %27.4'ünün 36-40 yaş aralığında, %8.5'inin 41-45 yaş aralığında ve %1.9'unun ise 46 yaş üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Annelerin eğitim durumlarına bakıldığında; %11.5'inin ilkokul mezunu, %16.7'sinin ortaokul mezunu, %34.1'inin lise mezunu, %12.6'sının yüksekokul mezunu ve %25.2'sinin ise lisans ve lisansüstü eğitim aldığı görülmektedir. Annelerin çalışma durumları incelendiğinde ise %55.6'sının her hangi bir işte çalışmadığı, %44.4'ünün ise gelir getiren bir işte çalışmakta olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan annelerin çocuklarına ait demografik özelliklerine göre çocukların %49.3'ünün kız çocuk; %50.7'sinin ise erkek çocuktur.

4.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Anneler İçin Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği” ve “Anne-Baba (Ebeveyn) Besleme Tarzı Anketi” kullanılmıştır. Kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

4.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formunda, anneye ve çocuğa ilişkin demografik özellikler yer almaktadır. Anneye ait demografik özellikleri içeren bölümde annenin yaşı, annenin eğitim durumu ve annenin çalışma durumu bilgileri bulunmaktadır. Çocuğa ait demografik özellikleri içeren bölümde ise çocuğun cinsiyeti ve çocuğun doğum sırası bilgisi yer almaktadır (EK 1).

4.3.2. Anneler İçin Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği

Araştırmada ebeveyn yetkinlik düzeyinin belirlenmesinde Coleman ve Karraker (2000) tarafından geliştirilmiş olan Parental Self-Efficacy Scale Among Mothers ölçeğinden, Demir (2015) tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olan, 32 maddeden oluşan, 6'lı Likert Tipi (1- Kesinlikle katılıyorum, 6- Kesinlikle katılmıyorum) Anneler için Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği (EYÖ) kullanılmıştır. Ölçek;

- Disiplin (1, 6, 7, 13, 14, 20, 25 ve 32. ifadeler),
- Okul Başarısını Destekleme (2, 8, 15, 21, 26, 27 ve 31. ifadeler),
- Boş Zamanları Değerlendirme (3, 4, 9, 10, 16, 22, ve 28. ifadeler),
- Duygusal Destek (5, 11, 17, 18, 23, 24 ve 29. ifadeler) ve
- Sağlık (12, 19 ve 30. ifadeler) olmak üzere 5 boyuttan oluşmaktadır (Demir, 2015).

Özgün ölçek formundaki 36 ifadeden, Demir (2015) tarafından yapılan faktör analizi sonucunda .40 değerinin altında kalan 4 madde çıkarılarak 32 ifade üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada 32 ifadeden oluşan ölçek esas alınmıştır. Bu ölçekteki iç güvenilirlik katsayıları; 8 ifadeden oluşan disiplin boyutu için .90, 7 ifadeden oluşan boş zamanı yönetme boyutu için .89, 7 ifadeden oluşan duygusal destek boyutu için .86, 7 ifadeden oluşan okul desteği boyutu için ise .85 olarak hesaplanmıştır.

4.3.3. Anne-Baba (Ebeveyn) Besleme Tarzı Anketi

Araştırmada anne-babaların çocukları besleme tarzını tespit etmek için Wardle, Sanderson, Guthrie, Rapoport ve Plomin (2002) tarafından geliştirilen "Parent's Feeding Style Questionary" ölçeğinden, Özçetin, Yılmaz, Erkorkmaz, ve Esmeray (2010) tarafından

Türkçe'ye uyarlanmış olan Anne-Baba (Ebeveyn) Besleme Tarzı Ölçeği (EBTA) kullanmıştır. Ölçek 5'li Likert tipi (1- Asla, 2- Nadiren, 3- Arada bir, 4- Sıklıkla, 5- Her zaman) 27 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin;

- Duygusal besleme davranışı (2, 13, 15, 21 ve 25. ifadeler),
- Cesaretlendirici besleme davranışı (3, 4, 6, 8, 10, 12, 19 ve 27. ifadeler),
- Yardımcı besleme davranışı (7, 9, 18 ve 22. ifadeler),
- Sıkı kontrollü besleme davranışı (5, 17, 20 ve 26. ifadeler) ve
- Toleranslı kontrollü besleme davranışı (1, 11, 14, 16 ve 23. ifadeler) olmak üzere 5 boyutu vardır (Özçetin vd., 2010).

Anketin geçerlik ve güvenilirlik çalışması gerçekleştirilmiş olup, her alt boyut için Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Hesaplanan Cronbach alfa değerleri; duygusal besleme boyutu için 0.83, cesaretlendirici besleme davranışı boyutu için 0.74, yardımcı besleme boyutu için 0.64, sıkı kontrollü besleme davranışı boyutu için ise 0.69, toleranslı kontrollü besleme davranışı için ise 0.54 olarak belirtilmiştir (Özçetin vd., 2010).

4.4. Veri Toplama Süreci

2018-2019 eğitim öğretim yılında gerçekleştirilen bu araştırma kapsamında kullanılacak kişisel bilgi formu; EYÖ ve EBTA ölçme araçlarının içeriği ve uygulama esasları, belirlenen okullardaki okul öncesi öğretmenlerine sunulmuştur. Öğretmenlerden anketlerin annelere doldurtulması istenmiştir ve uygulamalar gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada 460 çocuğun annesine uygulama yapılmış ancak ölçme araçlarını eksik dolduran 190 anneden elde edilen veriler araştırmaya dâhil edilmemiştir. Kişisel bilgi formu ve ölçme araçlarındaki maddeleri eksiksiz bir biçimde dolduran 270 anneden elde edilen veriler ile analiz aşamasına geçilmiştir.

4.5. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak uygun istatistiksel yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. Çocuklara ve annelerine ilişkin demografik bilgiler frekans ve yüzde değerleri olarak sunulmuştur. Araştırmada, grup sayısının 50'den büyük olması nedeniyle EYÖ ve EBTA ölçme araçlarından elde edilen verilerin normal dağılım

gösterip göstermediğine Kolmogorov-Smirnov testi ile bakılmıştır (Büyüköztürk, 2014). Kolmogorov-Smirnov testi'ne ait sonuçlar Tablo 4.2'de sunulmuştur.

Tablo 4.2. Kolmogorov-Smirnov Testine İlişkin Sonuçlar

Normallik Testi	Kolmogorov-Smirnov		
	İstatistik	sd	p
Disiplin	.105	270	.000
Boş Zaman Yönetme	.109	270	.000
Duygusal Destek	.199	270	.000
Okul Desteği	.206	270	.000
Sağlık	.267	270	.000
Toplam Yetkinlik	.105	270	.000
Duygusal Besleme	.097	270	.000
Cesaretlendirici Besleme	.075	270	.001
Yardımcı Besleme	.130	270	.000
Sıkı Kontrollü Besleme	.102	270	.000
Toleranslı Kontrollü Besleme	.142	270	.000

Ölçme araçlarından elde edilen puanlara göre Kolmogorov-Smirnov uyum iyiliği istatistiği sonucunda verilerin normal dağılmadığı gözlenmiştir ($p=0,00<0,05$) (Kilmen, 2015). Normallik testine göre, her iki ölçekten elde edilen veri normal dağılmadığı için analize parametrik olmayan testler ile devam edilmiştir (Büyüköztürk, 2014). Grupların ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlılığı Kruskal-Wallis testi ile iki bağımsız grubun ortalamaları ise Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Yürütülen analizlerde anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir. EYÖ ve EBTA ölçme araçları alt boyutları arasındaki ilişkiye ise Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı ile bakılmıştır.

5. BÖLÜM

5. BULGULAR

5.1. Ebeveynlik Yetkinliği ile Çocuklarını Besleme Tarzlarının Demografik Özelliklere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Dair Bulgular:

Ölçme araçlarından elde edilen puanların anne eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı Kruskal-Wallis testi ile sınıanmış elde edilen sonuçlar 5.1’de sunulmuştur.

Tablo 5.1. Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	X²	p
DİSİPLİN	İlkokul	31	136.5	1.11	0.89
	Ortaokul	45	131.2		
	Lise	92	138.9		
	Yüksekokul	34	143.6		
	Lisans ve Lisansüstü	68	129.2		
	Toplam	270			
BOŞ ZAMAN YÖNETME	İlkokul	31	133.4	7.2	0.12
	Ortaokul	45	139.5		
	Lise	92	138.9		
	Yüksekokul	34	159.4		
	Lisans ve Lisansüstü	68	117.3		
	Toplam	270			
DUYGUSAL DESTEK	İlkokul	31	152.2	6.15	0.18
	Ortaokul	45	137.4		
	Lise	92	138.7		
	Yüksekokul	34	146.0		
	Lisans ve Lisansüstü	68	117.1		
	Toplam	270			

Tablo 5.1. Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Kruskal-Wallis Testi Sonuçları (devamı)

	Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	X²	p
OKUL DESTEĞİ	İlkokul	31	136.4	1.51	0.82
	Ortaokul	45	138.3		
	Lise	92	140.6		
	Yüksekokul	34	136.1		
	Lisans ve Lisansüstü	68	126.0		
	Toplam	270			
SAĞLIK	İlkokul	31	133.6	6.05	0.19
	Ortaokul	45	150.0		
	Lise	92	140.9		
	Yüksekokul	34	136.7		
	Lisans ve Lisansüstü	68	118.8		
	Toplam	270			
TOPLAM YETKİNLİK	İlkokul	31	140.7	4.13	0.388
	Ortaokul	45	128.1		
	Lise	92	141.0		
	Yüksekokul	34	150.9		
	Lisans ve Lisansüstü	68	122.8		

Tablo 5.1 incelendiğinde, annelerin Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği'nden elde ettikleri sıra ortalamalarının, eğitim durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını görmek için yapılan Kruskal-Wallis testine göre, grupların Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği puanları arasında anlamlı fark görülmemektedir ($p > .05$).

Ebeveyn Besleme Tarzı Anketi'nden elde edilen puanların anne eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Kruskal-Wallis testi sonuçları tablo 5.2'de sunulmuştur.

Tablo 5.2. Ebeveyn Besleme Tarzı Anketi Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	X ²	p	İkili Karşılaştırma
DUYGUSAL BESLEME	İlkokul	31	172.5	9.25	0.05	-
	Ortaokul	45	135.6			
	Lise	92	131.5			
	Yüksekokul	34	139.0			
	Lisans ve Lisansüstü	68	122.3			
	Toplam	270				
CESARETLENDİRİ BESLEME	İlkokul	31	137.0	13.08	0.01	2-1
	Ortaokul	45	117.5			2-4
	Lise	92	120.8			2-5
	Yüksekokul	34	159.6			3-1
	Lisans ve Lisansüstü	68	154.6			3-5
	Toplam	270				
YARDIMCI BESLEME	İlkokul	31	159.0	5.07	0.28	-
	Ortaokul	45	136.1			
	Lise	92	139.3			
	Yüksekokul	34	124.9			
	Lisans ve Lisansüstü	68	124.5			
	Toplam	270	159.0			
SIKI KONTROLLÜ BESLEME	İlkokul	31	131.4	0.543	0.96	-
	Ortaokul	45	138.9			
	Lise	92	132.6			
	Yüksekokul	34	133.6			
	Lisans ve Lisansüstü	68	140.0			
	Toplam	270				
TOLERANSLI KONTROLLÜ BESLEME	İlkokul	31	144.7	5.07	0.28	2-1
	Ortaokul	45	113.0			2-4
	Lise	92	129.0			2-5
	Yüksekokul	34	163.0			3-1
	Lisans ve Lisansüstü	68	141.2			3-4
	Toplam	270				3-5

Tablo 5.2'ye bakıldığında annelerin Ebeveyn Besleme Tarzı Anketi duygusal besleme, yardımcı besleme ve sıkı kontrollü besleme alt boyutlarından elde ettikleri sıra ortalamalarının eğitim durumu değişkenine göre, farklılaşmadığı görülmektedir ($p>.05$). Ancak cesaretlendirici beslenme ve toleranslı kontrollü beslenme alt boyut puanları açısından grupların farklılaştığı görülmektedir. Farklılığın hangi iki grubun puanları açısından ortaya çıktığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney U testi analizine göre, cesaretlendirici beslenme ve toleranslı kontrollü beslenme puanlarının ortaokul ve lise gruplarında diğer gruplara göre anlamlı derecede düşük olduğu belirlenmiştir ($p<.05$).

EYÖ ölçeğinin alt boyutlarından elde edilen puanların anne çalışma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı Mann-Whitney U ikili karşılaştırmalar testi ile sınıanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 5.3'te sunulmuştur.

Tablo 5.3. Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği Puanlarının Çalışma Durumu Değişkenine Göre Mann-Whitney U ikili karşılaştırmalar Testi Sonuçları

	Çalışma Durumu	n	Sıra Ortalaması	z	p
DİSİPLİN	Çalışıyorum	120	128.4	-1.3	0.18
	Çalışmıyorum	150	141.2		
	Toplam	270			
BOŞ ZAMAN YÖNETME	Çalışıyorum	120	124.0	-2.17	0.03
	Çalışmıyorum	150	144.7		
	Toplam	270			
DUYGUSAL DESTEK	Çalışıyorum	120	127.3	-1.55	0.11
	Çalışmıyorum	150	142.0		
	Toplam	270			
OKUL DESTEĞİ	Çalışıyorum	120	124.0	-2.19	0.02
	Çalışmıyorum	150	144.7		
	Toplam	270			
SAĞLIK	Çalışıyorum	120	122.8	-2.59	0.09
	Çalışmıyorum	150	145.7		
	Toplam	270			
TOPLAM YETKİNLİK	Çalışıyorum	120	123.6	-2.25	0.02
	Çalışmıyorum	150	145.1		
	Toplam	270			

Tablo 5.3'e göre, çalışmayan annelerin boş zaman yönetme, okul desteği, sağlık ve

toplam yetkinlik alt boyutlarından elde edilen puanları, çalışan annelere göre anlamlı derecede yüksektir ($p<0,05$). Çalışan ve çalışmayan annelerin disiplin ve duygusal destek alt boyutları puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>0,05$).

EBTA ölçeğinin alt boyutlarından elde edilen puanların anne çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı Mann-Whitney U ikili karşılaştırmalar testi ile sınınanmıştır. Testlerden elde edilen sonuçlar Tablo 5.4’de sunulmuştur.

Tablo 5.4. Ebeveyn Besleme Tarzı Anketi Puanlarının Çalışma Durumu Değişkenine Göre Mann Whitney U ikili karşılaştırmalar Testi Sonuçları

	Çalışma Durumu	n	Sıra Ortalaması	z	p
DUYGUSAL BESLEME	Çalışıyorum	120	126.3	-1.73	0.08
	Çalışmıyorum	150	142.9		
	Toplam	270			
CESARETLENDİRİCİ BESLEME	Çalışıyorum	120	136.9	-	0.78
	Çalışmıyorum	150	134.4		
	Toplam	270			
YARDIMCI BESLEME	Çalışıyorum	120	132.8	-	0.61
	Çalışmıyorum	150	137.6		
	Toplam	270			
SIKI KONTROLLÜ BESLEME	Çalışıyorum	120	124.0	-2.16	0.03
	Çalışmıyorum	150	144.7		
	Toplam	270			
TOLERANSLI KONTROLLÜ BESLEME	Çalışıyorum	120	142.9	-1.4	0.15
	Çalışmıyorum	150	129.5		
	Toplam	270			

Tablo 5.4 incelendiğinde çalışmayan annelerin sıkı kontrollü beslenme puanlarının anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Diğer alt boyut puanları açısından ise çalışan ve çalışmayan anne grupları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

EYÖ ölçeğinin alt boyutlarından elde edilen puanların anne yaşına göre göre farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal-Wallis testi ile sınınanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 5.5’de sunulmuştur.

Tablo 5.5. Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği Puanlarının Yaş Grubu Değişkenine Göre Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Yaş Grubu	n	Sıra Ortalaması	X ²	p
DİSİPLİN	25-29	41	132.5	0.435	0.98
	30-35	127	138.3		
	36-40	74	133.5		
	41-45	23	130.0		
	46+	5	143.7		
	Toplam	270			
BOŞ ZAMAN YÖNETME	25-29	41	134.7	2.8	0.58
	30-35	127	136.3		
	36-40	74	128.6		
	41-45	23	144.4		
	46+	5	183.9		
	Toplam	270			
DUYGUSAL DESTEK	25-29	41	122.4	8.6	0.07
	30-35	127	131.9		
	36-40	74	134.5		
	41-45	23	169.8		
	46+	5	191.2		
	Toplam	270			
OKUL DESTEĞİ	25-29	41	142.6	6.8	0.14
	30-35	127	134,3		
	36-40	74	125,1		
	41-45	23	147.3		
	46+	5	208.6		
	Toplam	270			
SAĞLIK	25-29	41	135.8	5.9	0.20
	30-35	127	141.6		
	36-40	74	119.4		
	41-45	23	147.0		
	46+	5	162.3		
	Toplam	270			
TOPLAM YETKİNLİK	25-29	41	129.3	2.6	0.61
	30-35	127	137.1		
	36-40	74	131.6		
	41-45	23	139.3		
	46+	5	186.4		
	Toplam	270			

Tablo 5.5 incelendiğinde, EYÖ alt boyut puanları açısından yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Annelerin EYÖ alt boyut puanları, yaş gruplarına göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır.

EBTA ölçeğinin alt boyutlarından elde edilen puanların anne yaşına göre göre farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal-Wallis testi ile sınanmıştır. Sonuçlar Tablo 5.6'da sunulmuştur.

Tablo 5.6. Annelerin Ebeveyn Besleme Tarzı Anketi Puanlarının Yaş Durumu Değişkenine Göre Kruskal-Wallis Testi Testi Sonuçları

	Yaş	n	Sıra Ortalaması	X ²	p
DUYGUSAL BESLEME	25-29	41	139.7	2.9	0.56
	30-35	127	132.6		
	36-40	74	132.0		
	41-45	23	159.7		
	46+	5	116.4		
	Toplam	270			
CESARETLENDİRİCİ BESLEME	25-29	41	117.3	8.2	0.08
	30-35	127	137.1		
	36-40	74	151.8		
	41-45	23	110.2		
	46+	5	118.8		
	Toplam	270			
YARDIMCI BESLEME	25-29	41	146.7	4.4	0.35
	30-35	127	129.1		
	36-40	74	139.4		
	41-45	23	148.5		
	46+	5	88.0		
	Toplam	270			
SIKI KONTROL BESLEME	25-29	41	135.6	8.2	0.08
	30-35	127	130.7		
	36-40	74	149.9		
	41-45	23	105.5		
	46+	5	182.9		
	Toplam	270			
TOLERANSLI KONTROLLÜ BESLEME	25-29	41	117.3	6.04	0.19
	30-35	127	138.6		
	36-40	74	144.3		
	41-45	23	134.5		
	46+	5	79.2		
	Toplam	270			

Tablo 5.6 incelendiğinde, EYÖ alt boyut puanları açısından annelerin farklı yaş aralıklarından oluşturulan gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). EYÖ alt boyut puanları, anne yaşı değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır.

EYÖ ölçeğinin alt boyutlarından elde edilen puanlarının, çocuğunun cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Mann-Whitney U ikili karşılaştırmalar testi ile incelenmiştir. Karşılaştırmaya ilişkin sonuçlar Tablo 5.7’de sunulmuştur.

Tablo 5.7. Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Durumu Değişkenine Mann Whitney U ikili karşılaştırmalar Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	z	p
DİSİPLİN	Kız	133	142.6	-1.48	0.13
	Erkek	137	128.6		
	Toplam	270			
BOŞ ZAMAN YÖNETME	Kız	133	135.7	-0.051	0.95
	Erkek	137	135.3		
	Toplam	270			
DUYGUSAL DESTEK	Kız	133	135.4	-0.016	0.98
	Erkek	137	135.6		
	Toplam	270			
OKUL DESTEĞİ	Kız	133	135.3	-0.04	0.96
	Erkek	137	135.7		
	Toplam	270			
SAĞLIK	Kız	133	135.0	-0.111	0.91
	Erkek	137	136.0		
	Toplam	270			
TOPLAM YETKİNLİK	Kız	133	138.1	-0.529	0.59
	Erkek	137	133.0		
	Toplam	270			

Tablo 5.7’ye göre annelerin EYÖ alt boyutlarından elde edilen puanları, çocuğunun cinsiyetine göre oluşturan gruplara göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte disiplin ve toplam yetkinlik puanlarının kız çocuk annelerinde daha yüksek olduğu görülmektedir.

EBTA ölçeğinin alt boyutlarından elde edilen puanların çocuğun cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Mann-Whitney U ikili karşılaştırmalar testi ile test edilmiştir. Test istatistikleri Tablo 5.8’de sunulmuştur.

Tablo 5.8. Ebeveyn Besleme Tarzı Anketi Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Mann-Whitney U ikili karşılaştırmalar Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	z	p
DUYGUSAL BESLEME	Kız	133	132.2	0.692	0.48
	Erkek	137	138.7		
	Toplam	270			
CESARETLENDİRİ BESLEME	Kız	133	135.7	-0.03	0.97
	Erkek	137	135.3		
	Toplam	270			
YARDIMCI BESLEME	Kız	133	125.3	-2.13	0.03
	Erkek	137	145.4		
	Toplam	270			
SIKI KONTROLLÜ BESLEME	Kız	133	135.6	-0.02	0.98
	Erkek	137	135.4		
	Toplam	270			
TOLERANSLI KONTROLLÜ BESLEME	Kız	133	132.2	0.694	0.48
	Erkek	137	138.7		
	Toplam	270			

Tablo 5.8 incelendiğinde; alt ölçekten elde edilen puanlara göre yardımcı beslenme alt boyut puanlarının erkek çocuk annelerinde anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Diğer alt boyut puanları açısından çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$).

EYÖ alt boyutlarından elde edilen puanlarının, çocuğunun doğum sırasına göre farklılaşp farklılaşmadığı Kruskal-Wallis testi ile incelenmiştir. Analize ilişkin sonuçlar Tablo 5.9’da sunulmuştur.

Tablo 5.9. Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği Puanlarının Çocuğun Doğum Sırası Değişkenine Göre Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Çocuğun Doğum Sırası	n	Sıra Ortalaması	X ²	p
DİSİPLİN	İlk çocuk	120	134.2	2.02	0.36
	İkinci çocuk	117	131.8		
	Son çocuk	33	153.3		
	Toplam	270			
BOŞ ZAMAN YÖNETME	İlk çocuk	120	140.0	0.723	0.69
	İkinci çocuk	117	131.9		
	Son çocuk	33	131.7		
	Total	270			
DUYGUSAL DESTEK	İlk çocuk	120	136.4	0.091	0.95
	İkinci çocuk	117	135.6		
	Son çocuk	33	131.8		
	Toplam	270			
OKUL DESTEĞİ	İlk çocuk	120	137.8	0.314	0.85
	İkinci çocuk	117	132.5		
	Son çocuk	33	137.6		
	Toplam	270			
SAĞLIK	İlk çocuk	120	133.8	0.285	0.86
	İkinci çocuk	117	135.6		
	Son çocuk	33	141.3		
	Total	270			
TOPLAM YETKİNLİK	İlk çocuk	120	136.1	0.275	0.87
	İkinci çocuk	117	133.3		
	Son çocuk	33	141.1		
	Total	270	134.2		
	İlk çocuk	120			

Tablo 5.9'a göre; annelerin EYÖ alt boyut puanları, çocuğun doğum sırasına göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. ($p>0,05$).

Annelerin EBTA ölçeği alt boyutlarından elde edilen puanlarının, çocuğun doğum sırasına göre farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal-Wallis testi ile sınınmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5.10'da sunulmuştur.

Tablo 5.10. Ebeveyn Besleme Tarzı Anketi Puanlarının Çocuğun Doğum Sırası Değişkenine Göre Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Doğum Sırası	n	Sıra Ortalaması	X ²	p
DUYGUSAL BESLEME	İlk çocuk	120	130.3	1.863	0.39
	İkinci çocuk	117	136.5		
	Son çocuk	33	151.0		
	Total	270			
CESARETLENDİRİCİ BESLEME	İlk çocuk	120	142.8	2.02	0.36
	İkinci çocuk	117	128.5		
	Son çocuk	33	133.9		
	Total	270			
YARDIMCI BESLEME	İlk çocuk	120	139.3	0.637	0.72
	İkinci çocuk	117	133.6		
	Son çocuk	33	128.4		
	Total	270			
SIKI KONTROLLÜ BESLEME	İlk çocuk	120	133.8	0.331	0.84
	İkinci çocuk	117	138.5		
	Son çocuk	33	131.2		
	Total	270			
TOLERANSLI KONTROLLÜ BESLEME	İlk çocuk	120	136.4	3.1	0.21
	İkinci çocuk	117	128.9		
	Son çocuk	33	155.7		
	Total	270			

Tablo 5.10 incelendiğinde annelerin EBTA ölçeği alt boyut puanları, çocuğun doğum sırasına göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. ($p>0,05$). Çocuğun doğum sırası annelerin besleme tarzlarında değişiklik yaratmamıştır.

5.2. Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği Alt Boyutları ile Ebeveyn Besleme Tarzı Anketi Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Ait Bulgular:

Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği ve Ebeveyn Besleme Tarzı Anketi alt boyutlarından elde edilen puanlar arasında ilişki olup olmadığı Spearman Brown Sıra Farkları korelasyon katsayıları ile hesaplanmıştır (Büyüköztürk, 2014). Yapılan analize ilişkin sonuçlar Tablo 5.11’de sunulmuştur.

Tablo 5.11. Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği ve Ebeveyn Besleme Tarzı Anketi Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler

EBTA						
EYÖ	Korelasyon	Duygusal	Cesaretlendirici	Yardımcı	Sıkı	Toleranslı
		Beslenme	Beslenme	Beslenme	Kontrollü	Kontrollü
Disiplin	r	-.064	.179**	-.178**	.149*	-.101
	p	.295	.003	.003	.014	.097
Boş Zaman Yönetme	r	-.084	.178**	-.107	.081	.047
	p	.166	.003	.079	.185	.445
Duygusal Destek	r	-.116	.160**	-.106	.112	-.038
	p	.058	.009	.081	.065	.530
Okul Desteği	r	-.148*	.128*	-.151*	.043	-.049
	p	.015	.036	.013	.485	.423
Sağlık	r	-.016	.068	-.027	.091	.028
	p	.796	.263	.662	.138	.651
	N	270	270	270	270	270
Toplam Yetkinlik	r	-.116	.204**	-.170**	.139*	-.049
	p	.056	.001	.005	.022	.427
	N	270	270	270	270	270

Tablo 5.11'e göre Disiplin puanı ile cesaretlendirici beslenme puanı arasında düşük ancak istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmektedir ($p < 0,05$; $r = 0,179$). Disiplin puanı arttıkça cesaretlendirici beslenme puanları da artmaktadır. Disiplin puanı ile yardımcı beslenme puanı arasında düşük ancak istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmektedir ($p < 0,05$; $r = -0,178$). Disiplin puanı arttıkça yardımcı beslenme puanları azalmaktadır. Disiplin puanı ile sıkı kontrollü beslenme puanı arasında düşük ancak istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmektedir ($p < 0,05$; $r = 0,149$). Disiplin puanı arttıkça sıkı kontrollü beslenme puanları da artmaktadır.

Boş zaman yönetme puanı ile cesaretlendirici beslenme puanı arasında anlamlı düşük düzeyde ilişki olduğu görülmektedir ($p < 0,05$; $r = 0,178$). Boş zaman puanı arttıkça cesaretlendirici beslenme puanları da artmaktadır. Duygusal destek puanı ile cesaretlendirici beslenme puanı arasında düşük ancak istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmektedir ($p < 0,05$; $r = 0,160$). Boş zaman puanı arttıkça cesaretlendirici beslenme puanları da artmaktadır.

Okul destek puanı ile duygusal beslenme puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde ilişki vardır ($p<0,05$; $r=-0,116$). Okul destek puanı arttıkça duygusal beslenme puanları azalmaktadır. Okul destek puanı ile cesaretlendirici beslenme puanı arasında da düşük düzeyde anlamlı bir ilişki görülmektedir ($p<0,05$; $r=0,128$). Boş zaman puanı arttıkça cesaretlendirici beslenme puanları da artmaktadır. Okul destek puanı ile yardımcı beslenme puanı arasında anlamlı ve düşük korelasyon görülmektedir ($p<0,05$; $r=-0,151$). Okul destek puanı arttıkça yardımcı beslenme puanları azalmaktadır. Sağlık alt boyutu ile diğer alt boyutlar arasında her hangi bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Toplam yetkinlik puanı ile cesaretlendirici beslenme puanı arasında düşük düzeyde anlamlı korelasyon görülmektedir ($p<0,05$; $r=0,204$). Toplam yetkinlik puanı arttıkça cesaretlendirici beslenme puanları da artmaktadır. Toplam yetkinlik puanı ile yardımcı beslenme puanı arasında düşük ancak istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$; $r=-0,170$). Toplam yetkinlik puanı arttıkça yardımcı beslenme puanları azalmaktadır. Toplam yetkinlik puanı ile sıkı kontrollü beslenme puanı arasında düşük ancak istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmektedir ($p<0,05$; $r=0,139$). Toplam yetkinlik puanı arttıkça sıkı kontrollü beslenme puanları da artmaktadır.

6. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda yapılan analizlerden elde edilen bulgular alan yazın doğrultusunda tartışılarak öneriler sunulmuştur.

6.1. Tartışma ve Sonuç

Okul öncesi dönemde çocukların yemek yeme alışkanlıklarının sağlıklı bir biçimde gelişmesi için ebeveynlerin sağlıklı beslenme konusunda yeterli düzeyde bilgi birikimine sahip olmaları gerekmektedir. Bu dönemde besleyici niteliği az olan besin gruplarına, özellikle çocuk sağlığına etki edecek gıdalara çocukların alışmasını engellemek ebeveynlerin görevleri arasındadır. Ayrıca doğru besinleri çocuklara doğru miktar ve sıklıkta sunmak da bir başka ebeveyn görevidir. Bu görevler için de ebeveynlik yetkinliği ve beslenme eğitimi önem kazanmaktadır (Kavas, 2003). Bu doğrultuda, araştırmada 48-72 aylık çocuğa sahip annelerin, ebeveynlik yetkinliği ile çocuklarını besleme tarzı arasındaki ilişki ele alınmıştır. Araştırmaya katılan annelerin %47'si 30-35 yaş aralığında, %34'ü lise mezunudur ve %44'ü aktif olarak çalışmaktadır. Çocuklara ilişkin demografik özelliklere bakıldığında ise cinsiyet dağılımı hemen hemen birbirine yakındır ve %44'ü ilk çocuktur.

Araştırmada ele alınan 48-72 aylık çocuğa sahip annelerin ebeveynlik yetkinliği ve çocuklarını besleme tarzı demografik özelliklere göre farklılık göstermekte midir? Alt amacı doğrultusunda EYÖ ve EBTA ölçme araçları ile annelerin tüm alt boyutlar için toplam puanları hesaplanmış ve demografik özelliklere göre toplam puanların farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmıştır. EYÖ ölçeklerinden elde edilen bulgulara göre annenin çalışma durumu, ebeveyn yetkinlik düzeyini etkilemektedir. Demir ve Gündüz (2010)'ün yaptıkları çalışmaya göre ebeveynlerin yetkinlik inançları, doğrudan çocuğun gelişimini etkilemektedir. Sosyoekonomik ve sosyokültürel faktörler de ebeveyn yetkinlik düzeyinde farklılıklara neden olabilmektedir.

EYÖ ölçeği aracılığıyla elde edilen bulgulara göre; annelerin EYÖ'nün alt boyutları (disiplin, okul başarısını destekleme, boş zamanları değerlendirme, duygusal destek ve sağlık) ve toplam yetkinlik puan ortalamaları, annenin eğitim durumuna göre farklılaşmamaktadır. Bu yapılan çalışmanın aksine Saxton ve ark. (2009) yaptıkları çalışmada annenin eğitim düzeyi arttıkça kontrollü besleme düzeyinin arttığı, duygusal

besleme düzeyinin azaldığı belirlenmiştir. Yapılan bu çalışmada çıkan sonuca göre çalışmayan annelerin EYÖ'nün boş zaman yönetme, okul desteği ve sağlık alt boyutları ile toplam yetkinlik puanları, çalışan annelere göre anlamlı derecede yüksektir. Ayrıca annelerin EYÖ alt boyutları(disiplin, okul başarısını destekleme, boş zamanları değerlendirme, duygusal destek ve sağlık) ve toplam yetkinlik puanları, çocuğun cinsiyetine ve doğum sırası değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. Bu bulgunun nedeninin ise çalışmayan annelerin önceki deneyimlerinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Annelerin EBTA anketi alt boyutlarından (duygusal besleme davranışı, cesaretlendirici besleme davranışı, yardımcı besleme davranışı, sıkı kontrollü besleme davranışı ve toleranslı kontrollü besleme davranışı) elde ettikleri puanlar anne eğitim durumu değişkeni açısından incelendiğinde, cesaretlendirici beslenme ve toleranslı kontrollü beslenme alt boyut puanları ortaokul ve lise mezunu annelerde, lisans ve lisansüstü mezunu annelere göre anlamlı derecede düşük çıkmıştır. Literatüre bakıldığında annenin eğitim düzeyinin, ebeveynlerin çocuk beslenmesine yönelik özyeterlik konusundaki güvenini etkilediği görülmektedir (Koh vd., 2014). Ebeveyn besleme davranışı ile annelerin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Ernawati vd., 2016). Ayrıca Sharma vd., (2011)'de yaptıkları çalışma da bu çalışmayı destekler niteliktedir. Buna göre; çocukların beslenmelerinin ebeveynlerin besin seçimlerine bağlı olduğunu, bilinçsiz ailelerdeki çocukların sağlıksız beslendiği hatta obeziteye maruz kalabileceklerini dile getirmişlerdir.

Aynı zamanda annenin çalışma durumu değişkeni açısından EBTA anketi sıkı kontrollü besleme alt boyutu çalışmayan annelerin puanlarının, çalışan annelere göre anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Koh vd. (2014), yaptıkları çalışmada ailenin gelir düzeyinin, ebeveynlerin beslenmede öz yeterliğini etkilediğini tespit etmişlerdir. Alt boyutlardan elde edilen puanlara göre Yardımcı beslenme alt boyut puanlarının erkek çocuk annelerinde anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüş, diğer alt boyut puanları açısından çocuğun cinsiyetine göre oluşturulan gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmayı destekler nitelikteki bir diğer çalışma da Viana vd. (2008) tarafından yapılmıştır. Buna göre; 3-13 yaş arası çocuk ve ebeveynlerin ele alındığı bu çalışma sonucunda da; annelerin “yiyecten keyif alma” alt boyutu ile erkek çocukların vücut ağırlığı ve boy uzunluğu arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Çocuğun doğum sırasına göre oluşturulan gruplarda ise annelerin puanları anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır.

Bu araştırmadaki EBTA ölçeğinden elde edilen bulguya göre de, annenin çalışma durumu, annenin besleme tarzını etkilemektedir. Bu yapılan araştırmaya paralellik gösteren bir başka araştırma da; Muslu vd. (2014) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmaya göre; annenin eğitim durumu ve çalışma durumunun besleme tarzını etkilediği tespit edilmiştir. Özçetin vd. (2010) yaptığı araştırmada; ebeveynlerin yemek yeme konusunda katı kuralları benimsedikleri takdirde çocuklarına seçme hakkı tanımadıkları belirtilmiştir. Ebeveynlerin disiplin yöntemlerini etkili olarak kullanabilmeleri için çocukla olumlu iletişim kurma becerilerine sahip olmaları gerekmektedir (Büyüktaşkapu, 2012). Özçetin vd., (2010) tarafından yapılan araştırmaya göre; duygusal beslenme alışkanlığı olan annelerin, duygusal olarak stres altında olduklarında çocuklarını beslemeye daha yatkın oldukları yorumlanmıştır. Ayrıca Wardle ve vd. (2002) tarafından yapılan bir diğer araştırmada da annelerin ödöl olarak besin verdikleri bunu da duygusal sıkıntı ile başa çıkmak için sundukları saptanmıştır.

EYÖ ve EBTA ölçme araçlarının alt boyutlarından elde edilen puanlar arasındaki ilişkiler incelendiğinde ise, EYÖ disiplin alt boyutu ile EBTA cesaretlendirici besleme ve sıkı kontrollü besleme alt boyutları arasında düşük ancak istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki görölmektedir ($p<0.05$; $r=0.179$; $r=0.149$). Yani disiplin puanı arttıkça cesaretlendirici ve sıkı kontrollü besleme puanları da artmaktadır. Ayrıca disiplin alt boyutu ile yardımcı beslenme alt boyutu arasında düşük ancak istatistiksel olarak anlamlı negatif bir ilişki olduğu görölmektedir ($p<0.05$; $r=-0.178$). Buradan disiplin puanı arttıkça yardımcı besleme puanlarının azaldığı söylenebilir. Bunun nedeninin araştırma kapsamına alınan annelerin; çocuklarını besleme konusunda daha kontrollü ve teşvik edici oldukları söylenebilir.

EYÖ boş zaman yönetme ve duygusal destek alt boyutları ile EBTA cesaretlendirici besleme alt boyutu arasında düşük ancak istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki olduğu görölmektedir ($p<0.05$; $r=0.178$; $r=0.160$). Boş zaman ve duygusal destek puanı arttıkça cesaretlendirici besleme puanları da artmaktadır. Bu nedenle ebeveyn tutumlarının çocukların besleme durumlarını etkilediği düşünölebilir.

EYÖ okul desteği alt boyutu ile duygusal ve yardımcı besleme alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişki vardır ($p<0.05$; $r=-0.116$; $r=0.151$). Okul desteği puanı arttıkça duygusal ve yardımcı besleme puanları azalmaktadır.

Okul desteği alt boyutu ile cesaretlendirici besleme alt boyutu arasında da istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişki vardır.($p<0.05$; $r=0.128$).

EYÖ toplam yetkinlik puanı ile EBTA cesaretlendirici ve sıkı kontrollü besleme alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişki vardır ($p<0.05$; $r=0.204$; $r=0.139$). Toplam yetkinlik puanı arttıkça cesaretlendirici besleme ve sıkı kontrollü besleme puanları da artmaktadır. Bununla birlikte toplam yetkinlik puanı ile yardımcı besleme alt boyut puanı arasında düşük ancak istatistiksel olarak anlamlı negatif bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$; $r=-0.170$). Toplam yetkinlik puanı arttıkça yardımcı besleme puanları azalmaktadır.

EYÖ sağlık alt boyutu ile EBTA alt boyutları arasında ise her hangi bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Literatür incelendiğinde, ebeveyn besleme davranışı ve ebeveyn yeterliği arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Ernawati vd., 2017). Ayrıca bu çalışmanın sonucu ile paralellik gösteren bir sonuç da Sleddens ve vd. (2010) tarafından bulunmuştur. Buna göre; hem duygusal hem de enstrümental beslemenin çocuklarda abur cubur tüketimi ile pozitif ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Duygusal besleme; çocuk üzgün olduğunda yiyecek verilmesi olarak tanımlanabilir. Enstrümental besleme ise; çocuğa istemediği bir yiyeceği tüketmesi ya da istenilen bir davranışı yapması durumunda ödül olarak verilmesidir (Wardle vd.2002). Bu sonuçlar doğrutusunda annelerin duygusal besleme yöntemini kullanmaları, çocuklarını besledikçe mutlu olmalarından ve çocuk kilolu ise sağlıklıdır düşüncesinden kaynaklıdır şeklinde düşünülebilir.

Çalışmanın bulgularına göre ebeveyn yetkinlik düzeyi ile ebeveyn besleme tarzları arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ebeveyn yeterliliği ebeveyn-çocuk etkileşimini etkilemekte ve aile içi uyumu sağlamaktadır. Artan ebeveyn öz yeterliliği, küçük çocuklarda obezitenin önlenmesinde de önemlidir (McGarvey vd., 2006). Yapılan bir diğer çalışma da bizim çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Şöyle ki; Hughes vd.,(2011); araştırmalarında hoşgörülü besleme tarzı olan ebeveynlerin yemek sırasında birkaç isteği olduğunu ve daha az olumsuz yanıt verdiklerini saptamışlardır. Ayrıca çocuğu iyi besleme davranışları, daha önce çocuk besleme konusunda eğitim almış olan ebeveynlerde ve eğitim seviyesi yüksek annelerde daha çok görülmektedir (Ernawati vd., 2017). Sumbül (2009) yaptığı çalışmada; okul öncesi dönemi çocuğun sağlıklı bir yemek yeme alışkanlığı kazanıp

ve sağlıklı yaşama dzenini kurmaya başladığı dzenendir ve anne babalar ile diğer eğitimciler en iyi modellerdir; sonucuna ulaşmıştır.

6.2. neriler

Araştırma, Aydın ili Efeler İlçesi Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı resmi ve özel ilkokulların anasınıfları ile bağımsız anaokulların da eğitim görmekte olan 48-72 aylık çocukların anneleri ile sınırlandırılmıştır. Çalışmanın farklı bölgelerde ve daha geniş bir çalışma grubu ile yürütülmesi önerilebilir. Ayrıca bu araştırma İlişkisel Tarama Yöntemi ile Kişisel Bilgi Formu, Ebeveyn Yetkinlik leği, Anneler İçin Ebeveyn Besleme Tarzı Anketi kullanılarak yürütülmüştür. Yürütülecek yeni çalışmalarda ev ya da okul ortamında yapılacak gözlem, görüşme vb. teknikleri içeren farklı veri toplama yöntemlerinden de yararlanılabilir.

Milli Eğitim Müdürlüğü ve Sağlık İl Müdürlüğü ile işbirliği yapılarak anne ve babalara yönelik eğitim seminerleri planlanabilir. Ayrıca ocuğun eğitim ve beslenmesinde önemli yeri olan öğretmenlere de eğitim seminerleri düzenlenebilir.

7. KAYNAKLAR

- Aksoy, V., & Diken, İ. H. (2009). Annelerin ebeveynlik öz yeterlik alguları ile gelişimi risk altında olan bebeklerin gelişimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara bir bakış. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10(01), 59-70.
- Alpcan, A., & Durmaz, Ş. A. (2015). Çağımızın dev sorunu: Çocukluk çağı obezitesi. *Turkish Journal of Clinics and Laboratory*, 6(1), 30-38.
- Arlı, M., Sanlıer, S., Küçükkömürler, S. ve Yaman, M. (2006) *Anne Çocuk Beslenmesi*, Ankara: Pegama Yayınları.
- Aşkar, P., & Umay, A. (2001). İlköğretim matematik öğretmenliği öğrencilerinin bilgisayarla ilgili öz-yeterlik algısı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21), 1-8.
- Ataman, Ü. (2009). *Okul öncesi beslenme eğitiminde çocuktan çocuğa eğitim*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bağartarhan, T., & Nazlı, S. (2013). Ebeveyn eğitim programının annelerin ebeveynlik öz yeterliklerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları*, 13(31), 67-88.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American psychologist*, 37(2), 122-147
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman and Company.
- Bandura, A. (2006). Guide for constructing self-efficacy scales. *Self-efficacy beliefs of adolescents*, 5(1), 307-337.
- Baysal, A. (1985) Beslenme sorunları, Toplum ve Hekim. *T.T.B Yayın Organı*, 37(20), 25.
- Baysal, A. (1985). *Beslenme*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Bilici, S, Köksal E. (2013). *Okul öncesi ve okul çağı çocuklara yönelik beslenme önerileri ve menü programları*, Ankara: Sağlık Bakanlığı Yayını.
- Bulcun, Z., Önder, M. ve Kurt, M. (2018). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Menü Hazırlamaya Yönelik Görüşleri, Amasya İli Örneği, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(71), 17-33.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri ve analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Büyüktaşkapu, S. (2012). Annelerin özyeterlik alguları ile 1-3 yaş çocuklarının gelişimlerinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 18-30.
- Cavkaytar, A., Aksoy, V., ve Ardiç, A. (2014). Ebeveyn öz yeterlik ölçeği geçerlik ve

güvenirlık çalışmasının güncellenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 69-76.

- Ceylan, R., (1996). *9-12 aylık çocukların beslenme, büyüme ve psikomotor gelişim durumları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Coleman, P. K. & Karraker, K. H. (2003). Maternal self-efficacy beliefs, competence in parenting, and toddlers' behavior and developmental status. *Infant Mental Health Journal*, 24(2), 126–148.
- Coleman, P. K. (1998). *Maternal self-efficacy beliefs as predictors of parenting competence and toddlers' emotional, social, and cognitive development*. Unpublished doctoral dissertation, the Eberly College of Arts and Sciences. West Virginia University, Morgantown.
- Coleman, P.K. & Karraker, K.H. (1997) *Self-efficacy and parenting quality: findings and future applications*. *Development Review*, 18, 47-85.
- Demir, S. (2015). Anneler için ebeveyn yetkinlik ölçeğinin uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (5), 282-297.
- Demir, S., Gündüz, B. (2014). ‘‘Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği’’nin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları ‘’ *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 11(25), 309-322.
- Elibol, F. (2007). *12-36 aylar arasında çocukları olan annelere verilen grup eğitiminin annelerin anne-babalık görevlerinde öz yeterliliklerine yönelik katkısının incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Eraktan, S., Gümüş, H., Köse, N. ve Kutlar, İ. (2007). Ailelerin Enerji ve Besin Öğeleri Tüketim Miktarlarına Gelir Farklılığının Etkisi’’, *Mesleki Eğitim Dergisi* 9(18): 80-97.
- Erdem, F. (2018). *Okul öncesi dönem çocuklarında yeme alışkanlıkları ve ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesi* Tıpta Uzmanlık Tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Haseki Sağlık Uygulama Ve Araştırma Merkezi, İstanbul.
- Ernawati, Y., Sudargo, T., & Lusmilasari, L. (2017). Self-efficacy related to parental feeding behaviour in toddler besides social support and dependent-care agency. *International Journal Of Community Medicine And Public Health*, 3(5), 1247-1254.
- Faith, M. S., Berkowitz, R. I., Stallings, V. A., Kerns, J., Storey, M., & Stunkard, A. J. (2004). Parental feeding attitudes and styles and child body mass index: prospective analysis of a gene-environment interaction. *Pediatrics-Springfield-*, 114(1), 1073-1073.
- Gerards, S. M. P. L., & Kremers, S. P. J. (2015). The role of food parenting skills and the home food environment in children's weight gain and obesity. *Current obesity reports*, 4(1), 30-36.

- Grusec, J. (2007). Parents attitudes and beliefs: Their impact on children's development. encyclopedia on early childhood development. *The Encyclopedia on Early Childhood* 05.06.2019 <http://www.child-encyclopedia.com/documents/GrusecANGxp.pdf>
- Hess, C. R., Teti, D. M. & Hussey, B. (2004). Self-efficacy and parenting of high-risk infants: The moderating role of parent knowledge of infant development. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 25(4), 423-437.
- Hoerr, S. L., Hughes, S. O., Fisher, J. O., Nicklas, T. A., Liu, Y., & Shewchuk, R. M. (2009). Associations among parental feeding styles and children's food intake in families with limited incomes. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 6(1), 55.
- Hughes, S. O., Power, T. G., Papaioannou, M., Cross, M., Nicklas, T., Hall, S., & Shewchuk, R. (2011). Emotional climate, feeding behaviors, and feeding styles. An observational analysis of the dinner meal in Head Start families. *International Journal of behavioral nutrition and physical activity*, 8(60), 1-11.
- Jellinek M, Patel BP, Froehle MC (eds). (2002) Bright Futures In Practice: Mental Health, Volume I. Practice Guide. Arlington, VA: National Center for Education in Maternal and Child Health.
- Kandır A. ve Alpan, Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal- duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum*, 10(4), 33-38.
- Kavas, A. (2003). *Sağlıklı yaşam için doğru beslenme*. Literatür Yayınları, İstanbul.
- Kırkıncıoğlu, M. (2003). *Çocuk Beslenmesi*, İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Kilmen, S. (2015). *Eğitim araştırmacıları için SPSS uygulamalı istatistik*. Ankara: Edge Akademi.
- Kobak, C., & Pek, H. (2015). Okul öncesi dönemde (3-6 yaş) ana çocuk sağlığı ve anaokulundaki çocukların beslenme özelliklerinin karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 42-55.
- Koçoğlu, G., Polat, H., & Özgür, S. (1990). Ailelerin beslenme olanakları ve annelerin çocuk beslenmesi konusundaki bilgileri ile çocukların fiziksel gelişimleri arasındaki ilişkiler. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 19(1), 11-22.
- Koh GA, Scott JA, Woodman RJ, Kim SW, Daniels LA, Magarey AM. (2014). Maternal feeding self- efficacy and fruit and vegetable intakes in infants. Results from the SAIDI study. *Appetite*, (81), 44-51.
- Kotil, Ç. (2010). *Okul öncesi eğitim kurumuna yeni başlayan 5 yaş çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerine annenin ebeveyn öz yeterlik algısı ile okul beklentilerine uyum düzeyinin etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Köksal, G., & Gökmen, H. (2008). *Okul Öncesi Dönemde Obezite*. TC Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Beslenme ve Fiziksel Aktiviteler Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Koroğlu, S. (2009). *Okulöncesi dönem 4-6 yaş arası çocuklarda aileden kaynaklanan beslenme bozukluklarının incelenmesi* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kuloğlu, Z. (2013). *Beslenme yetersizliği ve malnütrisyon* 10 Mayıs 2019 tarihinde https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/42829/mod_resource/content/1/Beslenme%20yetersizli%C4%9Fi%20ve%20maln%C3%BCtrisyon.pdf adresinden alınmıştır.
- Küçükali, R. (2006). Çocuklarda Beslenme Bozuklukları Ve Beslenmenin Okul Çocuklarının Üzerindeki Etkileri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (14), 223-239.
- Luebering, A. (1995). *The relationship between perceived parental self-efficacy and childrearing beliefs among first-time mothers of infant*. Paper presented at the biennial meeting of the society for research in child development.
- MacPhee, D., Fritz, J., & Miller Heyl, J. (1996). Ethnic variations in personal social networks and parenting. *Child Development*, 67(6), 3278-3295.
- McGarvey EL, Collie KR, Fraser G, Shufflebarger, C, Lloyd B, Oliver MN. (2006). Using focus group results to inform preschool childhood obesity prevention programming. *Ethnicity and Health*. 11(3): 85-265.
- Merdol, T. K. (1999). *Okul Öncesi Eğitim Veren Kişi ve Kurumlar için, Beslenme Eğitim Rehberi*. Özgür Yayınları, İstanbul.
- Merdol, T.K. (2008). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Beslenmesi*. T.C. Sağlık Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Mitchell, S., Brennan, L., Hayes, L., & Miles, C. L. (2009). Maternal psychosocial predictors of controlling parental feeding styles and practices. *Appetite*, 53(3), 384-389.
- Montgomery, C., Jackson, D. M., Kelly, L. A., & Reilly, J. J. (2006). Parental feeding style, energy intake and weight status in young Scottish children. *British Journal of Nutrition*, 96(6), 1149-1153.
- Muslu, G. K., Beytut, D., Kahraman, A., Yardımcı, F., & Başbakkal, Z. (2014). Ebeveyn besleme tarzı ve etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Türk Pediatri Arşivi*, 49(3), 224-230.
- Özçetin, M., Yılmaz, R., Erkorkmaz, Ü. & Esmeray, H. (2010). Ebeveyn besleme tarzı anketi geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Pediatri Arşivi Dergisi*, (45), 124-131.
- Pajares, F. (2006). Self-efficacy beliefs during adolescence: Implications for teachers and parents. *Adolescence and education*, 5, 339-367.

- Saxton, J., Carnell, S., Van Jaarsveld, C. H., & Wardle, J. (2009). Maternal education is associated with feeding style. *Journal of the American Dietetic Association*, 109(5), 894-898.
- Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim, öğrenme ve öğretim. kuramdan uygulamaya.* (21.baskı) 3-5. Ankara; Pegem Akademi Yayıncılık.
- Shreela Sharma, Ru-Jye Chuang, and Ann Marie Hedberg (2011). Pilot-testing CATCH Early Childhood: A Preschool-based Healthy Nutrition and Physical Activity Program. *American Journal of Health Education*, 42(1), 12-23.
- Sleddens EF, Kremers SP, De Vries NK, Thijs C. (2010). Relationship between parental feeding styles and eating behaviours of Dutch children aged 6-7. *Appetite*, 54(1):30-6.
- Snyder, C. R., & Lopez, S. J. (Eds.). (2002). *Handbook of positive psychology.* Oxford university press.
- Sümbül, E.İ. (2009). *4-6 yaş arasındaki öğrencilerin okul dönemindeki yetersiz ve dengesiz beslenme alışkanlıklarının saptanması*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Süren, O., Soysal A. (2002). *Okul Kantinleri ve Dengeli Beslenme*, Konak Belediyesi Sağlık Genel Müdürlüğü Yayınları Yayın No: 2, Olcay Matbaası, İzmir.
- Sütçü, Z. (2006). *Drama eğitiminin okul öncesi eğitime devam eden altı yaş grubundaki çocukların beslenme alışkanlıklarına etkisinin analizi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Şükrü, H., Etiler, N., Gönüllü, E. (2003). Yoksulluk ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 46, 251-260.
- Tabancalı, E., & Çelik, K. (2013). The relationship between academic self-efficacy and self efficacy levels of teacher candidates. Öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlilikleri ile öğretmen öz-yeterlilikleri arasındaki ilişki. *Journal of Human Sciences*, 10(1), 1167-1184.
- Tepe, E. (2010). *Okul Öncesi Kurumlardaki Çocukların Annelerinin ve Öğretmenlerinin Çocuk Beslenmesine İlişkin Görüşleri.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Teti, D. M., & Gelfand, D. M. (1991). Behavioral competence among mothers of infants in the first year: The mediational role of maternal self-efficacy. *Child development*, 62(5), 918-929.
- Tezcan, S., Ertan, A. E., & Aslan, D. (2003). Beş yaş altı çocuklarda malnütrisyon durumunun değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 23(5), 420-429.
- Troutman, B., Moran, T. E., Arndt, S., Johnson, R. F., & Chmielewski, M. (2012). Development of parenting self-efficacy in mothers of infants with high negative emotionality. *Infant Mental Health Journal*, 33(1), 45-54.

- Tucker, S., Gross, D., Fogg, L., Delaney, K. & Lapporte, R. (1998). The long-term efficacy of a behavioral parent training intervention for families with 2-years-olds. *Research in Nursing and Health*, 21, 199-210.
- Türkmen, A. B., Hüyük, A., Erdem, A. G., Soylu, S., Gezgör, C. K., Uysal, E., ... & Sarıgül, M. D. (2016). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Menü Hazırlamaya Yönelik Görüşleri. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 1(1), 13-33.
- Ünver, Y. (2004). *5-6 yaş okul öncesi dönem çocukları için geliştirilecek besin gruplarına yönelik beslenme eğitim programlarının çocukların beslenme bilgileri ve davranışlarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ünver, Y. ve Ünüsan, N. (2005). Okul öncesinde beslenme üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 529-551.
- Vereecken, C., Rovner, A., & Maes, L. (2010). Associations of parenting styles, parental feeding practices and child characteristics with young children's fruit and vegetable consumption. *Appetite*, 55(3), 589-596.
- Viana, V., Sinde, S., & Saxton, J. C. (2008). Children's Eating Behaviour Questionnaire: associations with BMI in Portuguese children. *British Journal of Nutrition*, 100(2), 445-450.
- Wardle, J., Sanderson, S., Guthrie, C. A., Rapoport, L., & Plomin, R. (2002). Parental feeding style and the inter-generational transmission of obesity risk. *Obesity research*, 10(6), 453-462.
- Weaver, C. M., Shaw, D. S., Dishion, T. J., & Wilson, M. N. (2008). Parenting self-efficacy and problem behavior in children at high risk for early conduct problems: The mediating role of maternal depression. *Infant Behavior and Development*, 31(4), 594-605.
- Wood, R. & A, Bandura, (1989). "Social Cognitive Theory Of Organizational Manegement", *Academy of Manegement Review*, 14(3), 361-384.
- World Health Organization. (2018). *World health statistics 2018: Monitoring health for the SDGs sustainable development goals*. Geneva: World Health Organization.
- Yılmazbaş, P., & Gökçay, G. (2018). Çocukluk çağı obezitesi ve önlenmesi. *Çocuk Dergisi* 18(3):103-112

8. EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

Sayın anneler; bu çalışmanın amacı, 48-72 aylık çocuğa sahip annelerin ebeveynlik yetkinliği ile çocuklarını besleme tarzı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu çalışma; Aydın Adnan Menderes Üniversitesi öğrencilerinden Sibel Güldalı Dereli'nin yüksek lisans tezi kapsamında yapılmaktadır. Çalışmada toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlı kullanılacak ve kimseyle paylaşılmayacaktır. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Öğr. Gör. Sibel Güldalı DERELİ

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1) Yaşınız?

- a) 25-29
- b) 30-35
- c) 36-40
- d) 41-45
- e) 46- üzeri

2) Eğitim Durumunuz:

- a) İlkokul
- b) Ortaokul
- c) Lise
- d) Yüksekokul
- e) Lisans ve Lisansüstü

3) Şuan çalışıyor musunuz?

- a) Çalışıyorum

b) Çalışmıyorum

Çocuğa Ait Demografik Bilgiler

1) Çocuğunuzun Cinsiyeti nedir?

a) Kız

b) Erkek

2) Çocuğunuzun doğum sırası nedir?

a) İlk çocuk

b) İkinci çocuk

c) Son çocuk

Teşekkür ederiz.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Sibel GÜLDALI DERELİ

Doğum Tarihi/Yeri : 05.07.1979/ Aydın

Eğitim Durumu

Lisans :Gazi Üniversitesi/ Mesleki Eğitim Fakültesi/ Çocuk Gelişimi ve Okul öncesi Eğitimi Öğretmenliği/ Ankara

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurum ve Yıl : 2001-2004 MEB Sözleşmeli Öğretmen/ Aydın

2004-2019 (Halen devam etmekte) : Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Anaokulunda Öğretmen/ Aydın

İletişim

E-Posta Adresi : sibelguldali@adu.edu.tr

Telefon : 05412028685

Tarih : 28.11.2019